मध्यमकालीन खर्च संरचना

आ.व. २०७९/८० देखि २०८१/८२ सम्म

Medium Term Expenditure Framework

F/Y 2022/23 – 2024/25

वागलुङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
२०७३

श्री सूचना अधिकारी
नगरपालिकाको website मा
upload गर्नु।

वागलुङ नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

वागलुङ बजार, गण्डकी प्रदेश, नेपाल

पेश गरिएको दस्तावेज

दस्तावेज	*बागलुङ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना*
अवधि	*आर्थिक वर्ष २०७९/८० देखि २०८१/८२ सम्म*
परामर्शदाता	*इन्जिनियरीङ हेल्पलाइन प्रा.लि.* बालकुमारी, काठमाण्डौं
सम्पन्न मिति	२०७९

कृतज्ञता ज्ञापन

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा यस बागलुङ नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरिएको छ । यस जिम्मेवारीको सहजीकरण कार्यलाइ सफल बनाउन सहयोग पुऱ्याउनु हुने नगरपालिका प्रमुख श्री वसन्त कुमार श्रेष्ठ प्रति अत्यन्तै आभारी छौं । उहाँको मार्गदर्शन र अभिरुचिले हामीलाइ यस कार्यमा तिब्रता दिन हौसला मिलेको छ । त्यसैगरी नगरपालिका उपप्रमुख श्री राजु खड्का, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री हरिदत्त कंडेल, वडाध्यक्ष ज्यूहरु, कार्यपालिका सदस्यहरू, नगरपालिकाका कर्मचारीहरू लगायत सबैमा परामर्शदाताको तर्फबाट हार्दिक आभार ब्यक्त गर्दछौं । त्यसैगरी, यस कार्यमा रचनात्मक सुझाव तथा सहयोग प्रदान गर्नुहुने अन्य सरोकारवालाहरूमा हार्दिक धन्यवाद ब्यक्त गर्दछौं ।

इन्जिनियरीङ हेल्पलाइन प्रा.लि, परिवार

नगर प्रमुखको मन्तब्य

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा स्थानीयस्तरको विकासका लागि आवधिक, बार्षिक, रणनीतिक विषय क्षेत्रगत मध्यमकालिन तथा दिर्घकालिन विकास योजना वनाई लागु गर्नुपर्नेछ भन्ने बिषय उल्लेख गरेको छ । त्यसै गरी अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले स्थानीय सरकारले सार्वजनिक आय व्ययको विवरण प्रस्तुतगर्दा अनिवार्य रुपमा आगामी पहिलो आ.व.को खर्च अनुमान र त्यस पछिका दुई आ.व.को खर्च प्रक्षेपण गरी तिन वर्षको चक्रिय बजेट प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालिन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । नगरपालिकाको रणनितिक योजना तथा विषयगत शाखाको लिएको उद्देश्य र कार्यक्रमको नतिजा हासिल गर्न सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। मध्यमकालिन खर्च संरचनालाई नगरपालिकाको आवधिक वा रणनीतिक योजना विच तादाम्यता कायम गर्ने, विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तिय अनुशासन कायम गर्ने, सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने लगायतका बिषयको महत्वपूर्ण औजारको रुपमा लिने गरिन्छ ।

नेपालको संविधानले लोक कल्याणकारी राज्यको अवधारणा र समाजवाद उन्मुख आर्थिक प्रणाली मार्फत मुलुकमा सुशासन, विकास र समृद्धि हासिल गर्ने परिकल्पना गरेको छ । संघीय लोकतान्त्रीक शासन व्यवस्थाको माध्यमबाट लोकतन्त्रका आधारभुत मूल्य मान्यत, मानव अधिकारको संरक्षण र सुशासन कायम गर्न **"समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली"** को राष्ट्रिय लक्ष्यलाई आत्मसात गर्दै र गण्डकी प्रदेशले लिएको **"समृद्ध प्रदेश, सुखी नागरीक"** को दीर्घकालीन सोचसँग तादात्म्यता हुने गरी बागलुङ नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच ***"मध्यपहाडी व्यपारिक तथा पर्यटकीय शहर, सुन्दर, समृद्ध, सांस्कृतिक बागलुङ नगर"*** को सोचलाई हासिल गराउन मध्यमकालिन खर्च संरचना सहयोगी हुने देखिन्छ ।

बागलुङ नगरपालिको हालको खर्चको प्रक्षेपणलाइ विद्यमान योजना, नगरपालिकाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता, नगरपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र प्रतिवद्धता, दिगो विकास लक्ष्यका सूचकहरु साथै देशमा देखिएको आर्थिक संकुचन लगायतका विषयलाई समेत मध्यनजर राखी यो मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गरिएको छ। मध्यमकालिन खर्च संरचनालाई सरल र यथार्थपरक बनाउन बिषय क्षेत्रगत नतिजा सूचकका आधारमा समष्टिगत मध्यमकालिन लक्ष्य निर्धारण गरी खर्च तथा स्रोतको त्रिवर्षिक अनुमान तथा प्रक्षेपण गर्न सकिने खालका संक्षिप्त तालिका प्रस्तुत गरिएको छ । यद्यपि नगरपालिकाको तथ्यांकलाई अझ व्यवस्थीत गर्नुपर्ने भएको हुँदा यसमा थप सुधार गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ । यस प्रकार नगरपालिकाले लिएको लक्ष्य पुरा गर्न र मध्यमकालिन खर्च संरचनाले देखाएका मार्गचित्र अनुसार लक्ष्य हासिल गर्न विकास कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणालीलाई थप सुदृढ गर्दै लैजानु पर्ने आजको आवश्यकता रहेको छ ।

अन्तमा यस बागलुङ नगरपालिकाको मध्यमकालिन खर्च संरचना तयार गर्न उत्साहपूर्बक लागी पर्नुहुने प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, लेखा अधिकृत, प्रशासकिय अधिकृत, योजना, प्राविधिक शाखा लगायत सम्पूर्ण नगरपालिकाका शाखा प्रमुख तथा कर्मचारीहरुलाई हार्दिक धन्यवाद र वधाइ दिन चाहन्छु ।

धन्यबाद !

बसन्त कुमार श्रेष्ठ
नगर प्रमुख

विषय–सूची

परिच्छेद एक : परिचय ४

१.१ पृष्ठभूमि ४

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य ५

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू ५

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य ६

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया ७

१.५.१ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारी तथा प्रारम्भीक छलफल ७

१.५.२ नीतिगत, कानूनी दस्तावेज एवं उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन ७

१.५.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाचा, औजार र कार्ययोजना तयारी ८

१.५.४ सुझाब संकलन तथा अन्तिम दस्तवेज तयारी चरण ८

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना १०

२.१ बागलुङ नगरपालिकाको विकासका अवसर तथा चूनौतिहरु १०

२.२ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति ११

२.२.१ दीर्घकालीन सोच ११

२.२.२ नगर विकास लक्ष्य ११

२.२.३ नगर विकासको उद्देश्य ११

२.३ मध्यमकालीन आर्थिक खाका ११

२.४ मध्यमकालीन नतिजा खाका १२

२.५ मध्यमकालीन बजेट खाका १३

२.६ समष्टिगत आय प्रक्षेपण र विश्लेषण १४

२.७ विषय क्षेत्रगत बाडफाड १६

परिच्छेद ३ : विषयगत कार्यक्रम र आयोजनाको प्रक्षेपण २०

३.१ आर्थिक विकास क्षेत्र २०

३.१.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २०

३.१.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण २१

३.१.३ जोखिम तथा अनुमान २४

३.२ सामाजिक विकास क्षेत्र २४

३.२.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २४

३.२.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण २५

३.२.३ जोखिम तथा अनुमान २९

३.३ पूर्वाधार विकास क्षेत्र २९

३.३.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य २९

३.३.२ **विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण** ३०

३.३.३ **जोखिम तथा अनुमान** ३२

३.४ वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन क्षेत्र ३२

३.४.१ **नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य** ३२

३.४.२ **विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेत्रपण** ३३

३.४.३ **जोखिम तथा अनुमान** ३३

३.५ संस्थागत विकास क्षेत्र ३४

३.५.१ **नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य** ३४

३.५.२ **विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण** ३५

३.५.३ **जोखिम तथा अनुमान** ३६

परिच्छेद - चार : विषयगत खर्च को सांकेतीकरण ३७

४.१ दिगो विकास लक्ष्य सांकेतीकरण ३७

४.२ जलवायू मैत्री सांकेतीकरण ३८

अनुसूची १ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमासम्बन्धी कार्यदल ३९

अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन ४०

अनुसूची ३ : तीन आर्थिक वर्षको कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट खर्चको प्रक्षेपण र साङ्केतीकरण........ **ङ्चचद्वच! ख्द्धद्वण□कचण थद्व□ घङ्गदृत्रथङ्गघ.**

*अनुसूची ४ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यशालाको उपस्थिति विवरण***ङ्चचद्वच! ख्द्धद्वण□कचण थद्व□ घङ्गदृत्रथङ्गघ.**

अनुसूची ५ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा क्रममा आयोजित कार्यक्रमका तस्विरहरू ४१

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

मध्यमकालीन खर्च संरचना सरकारको त्रिवर्षीय खर्च योजना हो । सरकारले लिएको प्राथमिकताका क्षेत्रमा श्रोतको सुनिश्चितता गर्दै सार्वजनिक खर्चमा विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय अनुशासन कायम गर्न यसले मद्दत गर्दछ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक विकास योजना र वार्षिक योजना बीचमा तादम्यता कायम गर्दै सार्वजनिक श्रोतको विनियोजन तथा परिचालनलाई प्रभाबकारी गराइ योजनाको लक्ष्य हासिल गर्न टेवा पुर्याउँछ । यसले आवधिक विकास योजनालाइ वार्षिक बजेट तथा योजनासँग जोडने पुलको रूपमा काम गर्दछ । मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई सार्वजनिक स्रोतको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने महत्वपूर्ण औजारका रूपमा लिइने गरिन्छ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक विकास योजनाले लिएका उद्देश्य हासिल गर्न खर्चको सुनिश्चितता गरी सहज परिवेश तयार गर्दछ । मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आगामी तीन आर्थिक वर्षको खर्च तथा श्रोतको प्रक्षेपण र सोको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि आधार समेत तयार गर्दछ ।

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको अनिवार्यता तीनवटै तहको सरकारको दायित्व भित्र रहेको छ। नेपालमा दशौं राष्ट्रिय आवधिक योजना पश्चात मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको अभ्यास राष्ट्रियस्तरबाट शुरु भएको हो। अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले सार्वजनिक आय-व्ययको विवरण प्रस्तुत गर्दा अनिवार्य रूपमा आगामी तीन वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गर्नुपर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। स्थानीय तहको योजना एवं मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीमा सहजता, एकरूपता तथा स्तरीयताका लागि नेपाल सरकारले स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ उपलब्ध गराई मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको विधि, औजार, चरण तथा प्रकृयालाई स्पष्ट पारेको छ। मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारीमा नेपालको संविधान, सङ्घीय एवम् प्रदेश नीति तथा कानून र आवधिक विकास योजनामा रहेको व्यवस्था एवं सरोकारवालासँगको छलफलको निष्कर्शलाई मुख्य आधारका रूपमा लिइएको छ।

मध्यमकालीन खर्च संरचनाले आवधिक विकास योजनाको आधारमा आगामी तीन वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका, बजेट तथा कार्यक्रमको खाका र नतिजा खाकालाई समाविष्ट गरेको हुन्छ। यसले श्रोतको वस्तुनिष्ठ आँकलन एवम् प्राथमिकताको क्षेत्रमा मध्यम अवधिको लागि बाँडफाँटको खाका समेत तयार गर्दछ। गत आर्थिक वर्षको वास्तविक स्रोत पूर्वानुमान तथा खर्चको आधारमा आगामी दुई आर्थिक वर्षको लागि बजेट प्रक्षेपण गरिन्छ भने आगामी आर्थिक वर्षमा बजेट कार्यान्वयन पश्चात् प्रगति समीक्षा एवम् बाँकी दुई वर्षको बजेटको आँकलनसहित आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरिन्छ। यसबाट सिमित श्रोतका बाबजुद प्राथमिकता क्षेत्रमा आवश्यक खर्चको ब्यवस्था एवम् परिचालन मार्फत अधिकतम उपलब्धि हासिल गर्न मद्दत पुग्दछ। बजेट तर्जुमा प्रक्रियालाई यथार्थपरक र वस्तुनिष्ठ बनाउन महत्वपूर्ण भूमिका पुर्याउनुको साथै बजेटलाई लक्ष्य, नतिजा र उपलब्धिसँग आबद्ध गराउन मध्यमकालिन खर्च संरचनाको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ।

१.२ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको उद्देश्य

नगरपालिकाको उपलब्ध स्रोत तथा साधन र आवश्यकताका आधारमा सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनमा विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयन दक्षता र वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ। यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई दिगो विकासमैत्री बनाई नेपालले निर्धारण गरेका लक्ष्य सन् २०३० सम्ममा प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।
- आवधिक विकास योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमबीच तादात्म्यता कायम गरी स्रोत-साधनको विनियोजनलाई उपलब्धिमूलक बनाउन बजेट खाका, नतिजा खाका र वित्तीय खाका तयार गर्ने;
- दिगो विकासलाई टेवा पुर्याउने आयोजनाहरूलाई प्राथमिकीकरणका आधारमा स्रोतको सुनिश्चितता गर्ने;
- स्थानीय सरकारलाई प्राप्त हुने मध्यम अवधिको आन्तरिक र बाह्य स्रोतको वास्तविक अनुमान गरी बजेट खाका तर्जुमा गर्ने;

१.३ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरू

यस मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमाका आधारहरूलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ:

- नेपालको संविधान
- दिगो विकासका लक्ष्यको अवस्था र मार्गचित्र (२०१५-२०३०)
- अन्तर-सरकार वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८
- पन्धौं राष्ट्रिय योजना (२०७६/७७ - २०८१/८२)
- गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक विकास योजना (२०७६/७७ - २०८१/८२)
- नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना, २०८० (मस्यौदा)
- नगर पार्श्वचित्र (नगर स्थिति पत्र), २०७५ ।

१.४ मध्यमकालीन खर्च संरचना र दिगो विकास लक्ष्य

दिगो विकास लक्ष्य गरिबीको अन्त्य, समग्र पर्यावरण तथा पृथ्वीको संरक्षण र सबै मानिसको शान्ति एवम् समृद्धि हासिल गर्ने उद्देश्यले संयुक्त राष्ट्र सङ्घको १५ औं साधारण सभाद्वारा विश्वको साझा, दिगो र सुरक्षित भविष्यका लागि ग्रहण गरिएको विश्वब्यापी लक्ष्य हो । यसमा सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्नेगरी १७ वटा विश्वब्यापी लक्ष्यहरू, १६९ परिमाणात्मक गन्तब्य र २३२ वटा सूचक निर्धारण गरिएका छन् । यी दिगो विकासका लक्ष्यहरू सङ्घीय सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय सरकारका काम, कर्तब्य अधिकार तथा दायित्वसँग प्रत्यक्ष, परोक्ष रुपमा सम्बन्धित रहेका छन् । नेपालको दीर्घकालीन सोच **समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीसँग** सम्बन्धित राष्ट्रिय ध्येयहरु पनि दिगो विकास लक्ष्यसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित छन् । यसर्थ पनि सबै तहका सरकारहरूले दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्तीमा योगदान गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यसका अतिरिक्त, यसलाई देशको आवधिक तथा वार्षिक योजनामा समाहित गरी कार्यान्वयन गर्ने प्रतिबद्धता विश्वका अन्य राष्ट्रहरूका साथै नेपालले पनि ब्यक्त गरेको सन्दर्भमा दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयन नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताका रुपमा पनि रहेको छ ।

दिगो विकास सम्बन्धित राष्ट्रको आर्थिक तथा सामाजिक विकास र वातावरण संरक्षणको एकीकृत अवधारणा भएकाले सदस्य राष्ट्रले दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण वा स्थानीयकरण गर्नु आवश्यक छ । अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सहमती भएका विकासका मुद्दामा सरकारको जिम्मेवारी पूरा गर्ने यो एउटा मुख्य माध्यम समेत हो । नेपालले चौधौं योजनादेखि नै दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गरिरहेको छ । जसअनुसार आय वृद्धि, गुणस्तरीय मानवीय पूँजी निर्माण र आर्थिक जोखिमको न्यूनीकरण गर्दै वि.सं. २०७९ सम्ममा अति कम विकसित देशबाट विकासशील देशमा स्तरोन्नति गर्ने र वि.सं. २०८७ सम्ममा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्दै उच्च मध्यम आयस्तर भएको मुलुकमा स्तरोन्नति हुने गरी दीर्घकालीन लक्ष्य लिइएको छ । सङ्घ, प्रदेश तथा स्थानीय स्तरमा आवधिक योजना तर्जुमा गर्दा दिगो विकास लक्ष्यहरूलाई साङ्केतीकरण गरी सम्बन्धित योजनाले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा पुऱ्याउने योगदानको आँकलन गरी समग्र विकास उपलब्धीलाई दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्तीतर्फ उन्मुख गराउने प्रयास हुँदै आएको छ । दिगो विकास लक्ष्यको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी र व्यवस्थित बनाउन प्रदेश तथा स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन नमूना) तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । यसका अलावा, दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनलाई अझ प्रबलीकरण गर्न दिगो विकास लक्ष्य अनुकूलको स्थानीय आवधिक योजना तर्जुमा, दिगो विकास लक्ष्य अनुरुपको मध्यमकालीन खर्च संरचना, वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका

लागि चालु तथा पुँजीगत खर्चको व्यवस्थापन, दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि समन्वय, सहकार्य तथा साझेदारीको आवश्यकता रहेको छ ।

स्थानीय सरकारहरू नागरिकका समस्या सम्बोधनमा प्रत्यक्ष संलग्न हुने तथा नागरिकहरूसँग प्रत्यक्षरुपमा जोडिएका हुने भएकोले दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तीमा स्थानीय सरकारको भूमिका अझ बढी महत्वपूर्ण रहेको छ । सबैजसो दिगो विकास लक्ष्यहरू स्थानीय सरकारका कार्यजिम्मेवारीभित्र रहेका छन् । दिगो विकास लक्ष्य-१ (शून्य गरिबी), लक्ष्य-२ (भोकमरीको अन्त्य), लक्ष्य-८ मर्यादित काम तथा आर्थिक वृद्धि) र लक्ष्य-१० (असमानताको न्यूनीकरण) सँग जोडिएका छन् । संविधानले स्थानीय तहहरूलाई स्थानीय बजारको व्यवस्थापन, कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, सहकारी जस्ता स्थानीय आर्थिक विकासको जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता तथा नियमनसम्बन्धी र स्थानीय संघ संस्था दर्ता, नियमन र परिचालनको जिम्मेवारी प्रदान गरेको छ । यसर्थ, स्थानीय सरकारका उक्त जिम्मेवारीहरू दिगो विकास लक्ष्य १, लक्ष्य २, लक्ष्य ८ र लक्ष्य १० सँग सम्बन्धित छन् । स्थानीय सरकारको अर्को महत्वपूर्ण कार्यक्षेत्र सामाजिक विकासको क्षेत्रमा स्थानीय तहको क्षेत्राधिकारभित्र चारवटा प्रमुख क्षेत्र पर्दछन् । यसमा आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य सेवा, खानेपानी तथा सरसफाई, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिता जस्ता पक्षहरू रहेका छन् ।

उपर्युक्त पृष्ठभूमिमा बागलुङ नगरपालिकाको यस मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई पनि दिगो विकास लक्ष्यमैत्री बनाउन जरुरी देखिएको छ ।

१.५ मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा विधि तथा प्रक्रिया

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित) र स्थानीय तहको दिगो विकास लक्ष्यमैत्री मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्न सहयोगी श्रोतपुस्तिका, २०७९ लाई आधार मानी यो मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरिएको छ । यसको विधि तथा प्रकृयालाई निम्न बमोजिमका उप-शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ :

१.५.१ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तयारी तथा प्रारम्भीक छलफल

नगरपालिकाको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीमा सहयोग एवम् सहजीकरणलाई सार्थक र प्रभाबकारी तुल्याउने उद्देश्यले १ दिने अभिमूखीकरण कार्यक्रम तथा शाखागत छलफल कार्यशालाको आयोजना गरिएको थियो । उक्त अभिमूखीकरण कार्यशालामा अध्यक्ष्ता नगर प्रमुख श्री बसन्त कुमार श्रेष्ठले गर्नुभएको थियो भने कार्यक्रम सञ्चालन प्रशासन शाखाका अधिकृत श्री भिमसेन पन्तले गर्नु भएको थियो । सो कार्यक्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको अवधारणा, तयारी प्रक्रिया, ढाँचा एवं औजारहरूको सम्बन्धमा नगरपालिकाका निर्वाचित प्रतिनिधि एवं शाखा प्रमुखहरूबीच समान धारणा तय गरिएको थियो । सो अभिमूखीकरण कार्यक्रममा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि गर्नुपर्ने कार्य, समय सीमा, भूमिका एवं जिम्मेवारी सम्बन्धमा सहजीकरण टोलीका सदस्यहरू माझ छलफल गरी समान बुझाई कायम गरिएको थियो ।

१.५.२ नीतिगत, कानूनी दस्तावेज एवं उपयोगी सन्दर्भ सामग्री संकलन तथा अध्ययन

सन्दर्भ सामग्रीको समीक्षाका लागि सङ्घीय, प्रदेश एवम् स्थानीय तहका योजना सहित उपयोगी नीति, कानून, दिग्दर्शन र कार्यविधि लगायतका अन्य सान्दर्भिक दस्तावेज संकलन एवं अध्ययन गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका सन्दर्भमा अध्ययन एवं विश्लेषण गरिएका प्रमुख सन्दर्भ सामग्रीहरू देहाय बमोजिम रहेका छन् :

- (क) अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- (ख) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- (ग) आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ तथा नियमावली, २०७७
- (घ) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको वित्तीय हस्तान्तरण
- (ङ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको आर्थिक ऐनहरू
- (च) नेपाल सरकारको क्षेत्रगत नीति, कानून, मार्गदर्शन र मापदण्ड
- (छ) स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ (परिमार्जित)
- (ज) स्थानीय सरकारको बजेट तथा योजना तर्जुमा हाते किताब, २०७७
- (झ) पन्ध्रौं राष्ट्रिय योजना, प्रदेश तथा गण्डकी प्रदेश सरकारको आवधिक विकास योजना
- (ट) नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम (आ.व.२०८०/८१)
- (ढ) नगरपालिकाको आवधिक विकास योजना २०८० (मस्यौदा)
- (थ) नगरपालिकाको विगत आ.व. का वाषिक बजेट तथा कार्यक्रमहरू

१.५.३ मध्यमकालीन खर्च संरचनाको ढाचा, औजार र कार्ययोजना तयारी

बागलुङ नगर कार्यपालिकाको आयोजनामा सम्पन्न उक्त छलफलमा स्थानीय तहको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीसम्बन्धी दिग्दर्शनमा उल्लेखित विधि, औजार एवं कार्ययोजना सम्बन्धमा प्रस्तुति र छलफल गरी समान बुझाई कायम गरिएको थियो । यस छलफलमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, कार्यपालिका सदस्य र विभिन्न शाखाका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरूको सहभागिता रहेको थियो । सो कार्यशालामा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीको अवधारणा, दिग्दर्शन, बिधि, औजार, संस्थागत व्यवस्था र कार्यसूचीलाई प्रस्तुति र छलफल गरियो । विषयगत समिति तथा शाखासँग परामर्श आवधिक विकास योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमको उपलब्धि समीक्षाका लागि परामर्श तथा छलफल गरियो । यस परामर्शबाट प्रमुख उपलब्धि, चालु आयोजना, सालबसाली कार्यक्रम तथा आयोजना, विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएका आयोजना, सम्भाव्यता अध्ययन र लागत अनुमान विवरण तयार गरियो । सो छलफलबाट विषय क्षेत्रगत योजनाको सूची तयार र हरेक आयोजनाको सम्बन्धित उप-क्षेत्रगत रूपमा श्रोत आवश्यकता निर्धारण गरियो ।

यसैक्रममा क्षेत्रगत योजना तर्जुमा विषयगत क्षेत्र मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीका लागि विषय क्षेत्रगत योजना तर्जुमा गरियो । सो खाका उपर छलफल गरी विषयगत रूपमा प्राथमिकताक्रम, दिगो विकास लक्ष्य तथा जलवायु सङ्केतका आधारमा कार्यक्रम तथा आयोजना तथा उप-क्षेत्रको साङ्केतीकरण समेत गरियो । परामर्शदाताको सहयोग तथा सहजीकरण बाट बजेट सीमा तथा मार्गदर्शनका आधारमा उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा तयारी गरियो । विषयगत योजना तर्जुमा कार्यशालाको निष्कर्षको आधारमा उप-क्षेत्रगत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदालाई तयार गरियो । विषयगत रूपमा तयार भएको मध्यमकालीन खर्च संरचनालाई एकीकृत गरी निर्धारित ढाँचामा मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो । मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा कार्यदल र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिसँग परामर्श गरी परामर्शदाताको सहयोगमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेज तयार गरियो ।

१.५.४ सुझाव संकलन तथा अन्तिम दस्तवेज तयारी चरण

मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजलाई वडा र नगर स्तरमा सरोकारवालाहरू माझ प्रस्तुत गरी सुझाब संकलन गरियो। उक्त कार्यक्रममा नगर कार्यपालिका तथा विषयगत समितिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत शाखाका प्रमुख र स्थानीय विकासका सरोकारवालाहरूको सहभागिता रहेको थियो। मस्यौदा दस्तावेजलाई प्रस्तुत गरी कार्यक्रम तथा आयोजना, प्राथमिकता, स्रोत विनियोजन तथा साङ्केतीकरण समेत मध्यमकालीन खर्च संरचनाको मस्यौदा दस्तावेजमा सुझाब तथा पृष्ठपोषण प्राप्त गरियो। उपरोक्त मस्यौदा दस्तावेजमा प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणलाई यथोचित सम्बोधन गरी अन्तिम दस्तावेज तयार गरियो। यस क्रममा आवश्यक सूचनालाई शाखाहरूसँगको समन्वयमा अद्यावधिक गरिएको छ।

परिच्छेद २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना

नेपालमा दशौं राष्ट्रिय योजनादेखि नै केन्द्रीय तहमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाको तर्जुमा र कार्यान्वयनको अभ्यास थालनी गरिएको हो । वर्तमान सङ्घीय संरचनाको अभ्यास सुरु भए पश्चात अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ लगायतका सङ्घीय कानूनले मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीलाई अनिवार्य गरेको छ। तीनवटै तहका सरकारले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बजेट खर्च अनुमान सहित आगामी दुई आर्थिक वर्षमा हुने खर्चको प्रक्षेपण समेटिएको मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ । जसअनुसार चालु खर्च, पूँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाका लागि आवश्यक पर्ने रकम समेत खुलाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । नगरपालिकाले तय गरेका दीर्घकालीन सोंच सहितको प्रथम आवधिक विकास योजना अनुसार प्राथमिकताका क्षेत्रमा साधन स्रोतको विनियोजन सहित वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना आवश्यक रहेको छ ।

आर्थिक वर्षका (२०७९/८० - २०८१/८२) का लागि तुर्जमा गरिएको मध्यमकालीन खर्च संरचनाले उपरोक्त योजनाहरूको सोच, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता, प्रतिवद्धता, विगत आर्थिक वर्षका वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्रलाई मुख्य आधारका रूपमा लिइएको छ । यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले नगर विकासमा तुलनात्मक लाभका विषय, प्राथमिकता र विकास कार्यक्रमलाई समेट्ने प्रयास गरिएको छ ।

२.१ बागलुङ नगरपालिकाको विकासका अवसर तथा चूनौतिहरु

बागलुङ नगरपालिका कृषि तथा पशुपालनमा ब्यावसायिकताको अभिवृद्धिका कारण स्थानीय आर्थिक विकासमा प्रगति गरिरहेको छ । यस क्षेत्रको प्राकृतिक, भौगोलिक, पर्यावरणीय, सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधताको उपयोगबाट अवसरहरू सिर्जना भएका छन् । कालीगण्डकी नदीको किनार देखि उपल्लो लेकाली भेगसम्म फैलिएको यस नगरपालिकाको भूगोलमा सबै प्रकारको जलबायू र जमीन उपलब्ध छ । चीन देखि भारतको सिमाना ब्यापारिक प्रवेशद्वार जोडने सडक कालिगण्डकी कोरिडर, भूपि शेरचन राजमार्गले पोखरा देखि बागलुंग हुँदै मुस्ताङसम्म सडक सञ्जाल जोडिएकोले धार्मिक पर्यटनको समग्र सर्किटमा बागलुंग पनि जोडिएको छ । साथै साविक धवलागिरी अंचलको प्रशासनिक केन्द्र रहेको र वागलुंग जिल्लाको समेत सदरमुकाम भएकोले यसको ब्यापारीक तथा प्रशासनिक फैलावट पर्याप्त रहेको देखिन्छ। कालिगण्डकी नदी, मध्यमस्तरका खोला र खोल्साहरु, रहेकोले जलविद्युत तथा सिंचाई सुबिधा विस्तारका लागि अवसर सिर्जना गरेको छ ।

विद्यमान विकासको प्रवृति अनुरूप दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौ राष्ट्रिय योजना, प्रादेशिक योजना र स्थानीय आवधिक विकास योजनाको उद्देश्य हासिल गर्नु प्रमुख चुनौतिका रूपमा रहेको छ । उत्पादन, रोजगारी र आयमा समन्यायिक वृद्धि, नागरिकको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार, गरिबी न्यूनीकरण गरी मर्यादित जीवनयापनको वातावरण सिर्जना गर्नु प्रमुख चूनौतिहरू हुन् । यसका साथै विश्वब्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड १९ महामारीको प्रभाव, विश्वव्यापी रूपमा देखा परेको उच्चस्तरको मूल्य वृद्धि र वातावरणीय ह्रास तथा जलवायु परिवर्तनको कारण सिर्जित विपद्को बढ्दो जोखिम लक्ष्य प्राप्तिका अवरोधका रूपमा देखिएका छन् ।

जटिल भौगोलिक बनोटका कारण बढ्दो विकास लागत, बढ्दो प्रशासनीक एवं चालु खर्च एवं जनताको बढ्दो माग एवं आवश्यकताका साथै जलवायुजन्य परिवर्तन र यसले सिर्जना गरेको आर्थिक तथा सामाजिक प्रभावले विकासको प्रतिफल हासिल गर्न कठिनाइ उत्पन्न गरेको छ। व्यवस्थित शहरी विकास, सुबिधायुक्त

र सुरक्षित बसोबास, स्वच्छ खानेपानी तथा उर्जाको उपलब्धता, सरसफाइ सुबिधा र सूचना प्रविधि, कृषि तथा वनजन्य उद्यमको विविधीकरण गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धिका साथै उत्पादनशील रोजगारीमा अभिवृद्धि र जनसाङ्ख्यिक लाभको उपयोगमा आशातित उपलब्धि हासिल हुन सकेको छैन । सीप विकास, प्राकृतिक श्रोतहरूको दिगो परिचालन, सुदृढ बजारीकरण प्रणाली, स्थानीय उत्पादनको मूल्य श्रृखंलामा आबद्धता, युवा स्वरोजगारीका अवसरको सिर्जना र दिगो पूर्वाधार निर्माणको कमी रहेको छ । स्थानीय सरकारमा उपलब्ध सार्वजनिक खर्चको कुशल, समन्यायिक र नतिजामूलक व्यवस्थापन गरी विनियोजन दक्षता, कार्यान्वयन कुशलता र प्रभाबकारी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नु चूनौतिपूर्ण रहेको छ । वित्तीय सङ्घीयतको मर्म अनुरूप स्थानीय तहको जिम्मेवारी पुरा गर्न साधन स्रोतको अनुमान, प्राथमिकताका क्षेत्रमा लगानी, मानव संसाधन र संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिका कार्य यथोचित रूपमा अगाडी बढेको छैन ।

२.२ सोच, उद्देश्य तथा रणनीति

मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारीमा नगरपालिकाको दीर्घकालिन सोच, आवधिक विकास योजना र वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमलाई प्रमुख आधारको रूपमा लिइएको छ । नगर विकासको सोच, लक्ष्य उद्देश्य तथा रणनीति देहाय बमोजिमका उप-शिर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ :

२.२.१ दीर्घकालीन सोच

नेपाल सरकारले लिएको “समृद्ध नेपालः सुखी नेपाली” र गण्डकी प्रदेश सरकारले लिएको “ समृद्ध प्रदेश, सुखी नागरीक” दीर्घकालीन सोचसँग तादात्म्यता हुने गरी तयार गरिएको बागलुङ नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच देहायअनुसार रहेको छ :

“मध्यपहाडी व्यपारिक तथा पर्यटकीय शहर, सुन्दर, समृद्ध, सांस्कृतिक बागलुङ नगर”

२.२.२ नगर विकास लक्ष्य

नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, वातावरण, संस्थागत सेवा प्रवाह, वित्तीय ब्यवस्थापन र सुशासनमा अभिवृद्धि गरी नगरबासीको जीवन स्तरमा सुधार आएको हुने ।

२.२.३ नगर विकासको उद्देश्य

१. ब्यवसायिक कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु,
२. वातावरण मैत्री पूर्वाधार विकासको माध्यमद्वारा पर्यटन र आर्थिक सामाजिक विकासको आधारशीला तयार गर्नु,
३. प्राकृतिक स्रोतको दिगो उपयोग एवं विपद् ब्यवस्थापनद्वारा जीवनयापनलाई सुरक्षित बनाउनु,
४. शासकीय सुशासनको अभिवृद्धि गर्नु,
५. दक्ष मानव स्रोतको विकास, विस्तारित रोजगारी, लैङ्गिक समानताद्वारा उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्नु

२.३ मध्यमकालीन आर्थिक खाका

नेपालले लिएको दिगो विकास लक्ष्यका साथै संघ, प्रदेश र बागलुङ नगरपालिकाले लिएको दीर्घकालीन सोच, र उद्देश्य अनुरूप आगामी तीन आर्थिक वर्षको मध्यमकालीन खर्च संरचनाको प्रमुख उद्देश्य तथा नतिजा सूचक निर्धारण गरिएको छ । सो अनुसार ३ वर्षको समष्टिगत आर्थिक खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१ : समष्टिगत आर्थिक खाका तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	हालको अवस्था	मध्यमकालीन परिलक्ष्य		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
१	बार्षिक खाध्यान उत्पादन	मेट्रिक टन	११५००	१२५००	१३०००	१३५००
२	औसत पारिवारिक आय	रु. लाखमा	३७०	४१०	५००	५२४
३	नगरपालिकामा दर्ता भएका उद्योग, व्यवसाय	संख्या	१८००	२०००	२२५०	२४००
४	औपचारिक व्यवसायमा रोजगारी सृजना	जना	१२००	१४००	१६००	१७००
५	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितिमा रहेका परिवार	प्रतिशत	७०	७५	८०	८२
६	आम्दानीको दुई तिहाई बढी खानामा खर्च गर्ने परिवार	प्रतिशत	७०	६५	६२	६०
७	कृषि उपज बेचविखन गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	२०	२२	२५	२७
८	आर्थिक वृद्धि	प्रतिशत	४	५	६	६.५
१०	प्रतिव्यक्ति वार्षिक आय	रु. हजार	१००	१२०	१४०	१५०

२.४ मध्यमकालीन नतिजा खाका

नेपालले अपनाएको दिगो विकास लक्ष्य, पन्ध्रौ राष्ट्रिय योजना, गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना र बागलुंग नगरपालिकाको आवधिक विकास योजनाले लिएको समष्टिगत तथा विषयगत अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सहयोग पुग्नेगरी आगामी तीन आर्थिक वर्षको समष्टिगत नतिजा खाका निर्माण गरिएको छ । सो खाका विगत आर्थिक वर्षहरूको उपलब्धि र गत आर्थिकको उपलब्धिको आधारमा आ.व. २०७९/८० को लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । नतिजा खाकाको दोश्रो र तेश्रो वर्षको लक्ष्य समेत वर्तमान आवधिक विकास योजना र विगत वर्षहरूको अनुमानित उपलब्धिको आधारमा निर्धारण गरिएको छ । मध्यमकालीन समष्टिगत नतिजा खाका तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.२ : प्रमुख विषयगत सूचक तथा मध्यमकालीन परिलक्ष्य

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	हालको अवस्था	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०७९/८०	२०७९/८०
१	५ वर्ष मुनिका कम तौल हुने बालबालिका संख्या	प्रतिशत	०.३	०.२	०.१	०.१
२	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	९०	९२	९३	९४
३	प्राविधिक वा व्यवसायिक तालिम प्राप्त जनसंख्या	संख्या	८५०	९५०	११००	११५०
४	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	४०	४१	४३	४५
५	कृषि पकेट क्षेत्र निर्धारण	संख्या	८	१०	१२	१३
६	समूहमा आवद्ध कृषक	संख्या	१२००	१४००	१६००	१७००
७	बार्षिक मासु उत्पादन	मे. टन	४००	४५०	५००	५५०
८	नगरपालिकामा भ्रमण गर्ने पर्यटक (हजारमा)	संख्या	३००	४००	४५०	५००
९	बैंकमा खाता भएका नागरिक	प्रतिशत	४५	५०	५५	५८
१०	कुल सडकमा कालोपत्रे सडकको अनुपात	प्रतिशत	२५	२८	३२	३५
११	३० मिनेट दुरीमा यातायात पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	८५	८८	९०	९३
१२	विद्युत्मा पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	९०	९३	९४	९५

क्र.सं.	सूचक/लक्ष्य	एकाई	हालको अवस्था	मध्यमकालीन लक्ष्य		
				२०७९/८०	२०७९/८०	२०७९/८०
१३	सुरक्षित आवासमा बसोबास गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५
१४	खाना पकाउन विद्युत उपभोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	३	५	१०	१२
१५	आधारभूत खानेपानी सुबिधा पुगेका घरपरिवार	प्रतिशत	९०	९२	९४	९६
१६	विपद्का घटनाबाट वार्षिक प्रभावित परिवार	प्रति हजार	१४०	१३०	१००	९५
१७	एकिकृत वस्ती विकास एरिया	संख्या	०	२	३	४
१८	स्थानीय सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट नागरिक	प्रतिशत	-	६०	७०	८०
१९	मानव विकास सूचकाङ्क	अङ्क	०.५४	०.५५	०.५८	०.६०
२०	औषत आयु	वर्ष	७१	७२	७३	७४
२१	भवन मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका घर	प्रतिशत	१२	१५	१८	२२
२२	इन्टरनेट र सूचना प्रविधिमा पहूँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	७५	८५	९०	९५
२३	बन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	४०	४२	४३	४५
२४	कुल बजेटमा आन्तरिक स्रोतको हिस्सा	प्रतिशत	७	८	९	९.५
२५	वर्षैभरी सिचाई सुबिधा उपलब्ध जमीन अनुपात	प्रतिशत	३०	३२	३५	३८
२६	प्रतिब्यक्ति वार्षिक बजेट लगानी	रु. हजार	२१.०९	२४.४९	२२.६९	२३.१७
२७	न्यायीक समितिबाट फर्स्यौट भएका उजुरी	प्रतिशत	८०	८५	९०	९२
२८	बार्षिक बजेटमा बेरुजु अनुपात	प्रतिशत	२.५	२	१.५	१.२

२.५ मध्यमकालीन बजेट खाका

त्रिवर्षीय बजेट खाका तर्जुमा गर्दा दिगो विकास लक्ष्यको मार्गचित्र सहित आवधिक विकास योजनाको सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति र प्राथमिकता सहित वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, क्रमागत तथा विस्तृत अध्ययन भएका आयोजना तथा कार्यक्रम, स्थानीय प्राथमिकता, विनियोजन कुशलता, पूर्वानुमान योग्यता र वित्तीय सुशासनलाई महत्व दिइएको छ। यस मध्यमकालीन खर्च संरचनाले दिगो विकास लक्ष्यको आन्तरिकीकरणमा सघाउ पुर्याउँदै वित्तीय सङ्घीयताको कार्यान्वयन, स्थानीय आर्थिक स्थायित्व र रोजगारी, तीब्र सामाजिक तथा आर्थिक विकास र सन्तुलित विकासका लागि विकास आयोजना र कार्यक्रमको प्रभाबकारी कार्यान्वयनलाई जोड दिएको छ। नगर गौरवका आयोजना, चालु तथा विस्तृत अध्ययन भएका, तुलनात्मक लाभका आयोजना र कार्यक्रमका लागि आवश्यक रकम सुनिश्चित (Earmark) हुने गरी बजेट सीमा र सोको आधारमा विषयगत बजेट खाका तर्जुमा गरिएको छ। क्रमागत कार्यक्रम, आयोजना कार्यान्वयनको अवस्था र आगामी कार्यान्वयन योजनाको आधारमा खर्च गर्न सक्ने क्षमता तथा स्रोतको आवश्यकता एवम् उपलब्धतालाई विशेष ध्यान दिइएको छ। मध्यमकालीन स्रोत पूर्वानुमान गर्दा आन्तरिक आय तथा राजस्व परिचालनको विगत प्रवृत्ति, वर्तमानको वस्तुगत अवस्था र आगामी वर्षहरूमा पर्न सक्ने असर तथा प्रभाब, स्रोतको आवश्यकता लगायतका पक्षहरूलाई ध्यान दिइएको छ। त्रिवर्षीय खर्चको अनुमान र स्रोतको बाँडफाँट सहितको विषगत शाखा, उपशाखाहरुलाई प्रदान गरिएको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन अनुसूची २ मा प्रस्तुत छ।

चालू आर्थिक वर्षमा कुल बजेट करिब १ अर्ब १८ करोड रहेकोमा आगामी ३ वर्षमा क्रमश: १० प्रतिशतले बढ्न सक्ने देखाइएको छ। यसक्रममा कुल बजेट अन्तर्गत आन्तरिक राजश्वको हिस्सा चालू वर्षमा ७ प्रतिशतको हाराहारी रहेकोमा आगामी वर्ष १ देखि २ प्रतिशतको योगदान बढोत्तरी हुने देखिएको छ।

तालिका २.३ : नगरपालिकाको त्रिवर्षीय आय प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

राजश्व शिर्षक	हालको यथार्थ	प्रक्षेपण		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
आन्तरिक आय	६२,०६५	९७,६२०	१०७,६६८	११८,८८४
राजश्व बाँडफाँड				
संघीय सरकार	*१०६,७७३*	*१२५,०५०*	*१३१,३०३*	*१३७,८६८*
प्रदेश सरकार	*२४,४६८*	*४१,९००*	*४६,०९०*	*५०,६९९*
अनुदान तथा वित्तिय हस्तान्तरण				
संघीय सरकार	*७८२,९१८*	*८९०,०००*	*९३४,५००*	*९८१,२२५*
प्रदेश सरकार	*३२,४२२*	*५५,०००*	*६२,०००*	*६४,१००*
अन्य आन्तरिक अनुदान	*६,४४०*	*१,०००*	*१,१००*	*१,२१०*
जम्मा	**१,०१५,०८६**	**१,२१०,५७०**	**१,२८२,६६१**	**१,३५३,९८५**
कुल आयमा आन्तरिक आयको योगदान (प्रतिशत)	६.११	८.०६	८.३९	८.७८

माथिको तालिकामा नगरपालिकाको कुल राजश्व, आय र खर्चका सिमालाई लेखाजोखा गर्दा अघिल्लो आर्थिक वर्षमा खर्च हुन नसकेर बचत रहेको रकम (बैंक मौज्दात) लाई गणना गरिएको छैन । यद्यपि यस नगरपालिकामा हरेक आर्थिक वर्षमा १० देखि १५ करोड सम्म बचत रहने गरेको तथ्यांकले देखाउँछ ।

तसर्थ आगामी तीन वर्षको अवधिमा कुल बजेट रु. ४ अर्ब १४ करोड ७२ लाख १६ हजार (प्रचलित मूल्यमा) रहने प्रक्षेपण गरिएको छ । त्यसैगरी स्रोत परिचालन तर्फ आन्तरिक आयबाट रु. ३२ करोड ४१ लाख ७२ हजार, राजस्व बाँडफाटबाट रु. ५३ करोड ३९ लाख १० हजार, रोयल्टीबाट रु. ३२ लाख ५१ हजार र नेपाल सरकारको वित्तीय हस्तान्तरणबाट रु. २ अर्ब ८० करोड ५७ लाख २५ हजार र प्रदेश सरकार वित्तीय हस्तान्तरणबाट रु. १८ करोड ११ लाख २० हजार ब्यहोरिने प्रक्षेपण गरिएको छ । यससम्बन्धी विवरण तालिका २.४ मा उल्लेख गरिएको छ ।

२.६ समष्टिगत आय प्रक्षेपण र विश्लेषण

मध्यमकाली खर्च संरचनाको तर्जुमा क्रममा नगरपालिकाको आगामी तीन वर्षको शिर्षकगत आय र राजश्य अनुमान एवं प्रक्षेपणलाई विभिन्न आधारमा तुलनात्मक विश्लेषण गर्नु आवश्यक रहेको छ । यसका लागि गत आर्थिक वर्षको यथार्थ, चालू वर्षको अनुमान र आगामी ३ वर्षको शिर्षकगत आय सम्भाब्यता देहाय बमोजिम रहेको छ :

तालिका २.४ : त्रिवर्षीय शिर्षकगत आय प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

राजश्व शिर्षक	हालको अवस्था	प्रक्षेपण		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
राजश्व तथा अनुदान	**१,०१५,०८६**	**१,२१०,५७०**	**१,२८२,६६१**	**१,३५३,९८५**
आन्तरिक आय	**६२,०६५**	**९७,६२०**	**१०७,६६८**	**११८,८८४**
एकीकृत सम्पत्ति कर *(सम्पत्ति कर)*	१८,५३१	१४,०००	१५,४००	१६,९४०

राजश्व शिर्षक	हालको अवस्था	प्रक्षेपण		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
भूमी कर/मालपोत	७२	५००	५५०	६०५
घर बहाल कर *(घर जग्गा बहाल कर)*	१४,२२४	१५,०००	१६,५००	१८,१५०
बहाल विटौरी कर *(बहाल विटौरी शुल्क)*	१९४	३००	३३०	३६३
अन्य कर (प्रदुषण समेत)	*३,३२७*	५,०००	५,७५०	६,६१३
सरकारी सम्पत्तीको बहालबाट प्राप्त आय	-	५००	५५०	६०५
अन्य बिक्रिबाट प्राप्त रकम	*४,६४०*	१,५००	१,७२५	१,९८४
अन्य सेवा शुल्क तथा बिक्री (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा विक्री)	-	५,०००	*५,५००*	*६,०५०*
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	-	८,०००	८,८००	९,६८०
नक्सापास दस्तुर	*५,७८१*	१२,०००	१३,२००	१४,५२०
सिफारिश दस्तुर	*४,८९६*	८,०००	८,८००	९,६८०
व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	*६७०*	६००	६६०	७२६
नाता प्रमाणित दस्तुर	*११८*	४००	४४०	४८४
अन्य दस्तुर (दर्ता, अनुमती, नविकरण)	*७०९*	३,०००	३,३००	३,६३०
व्यवसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	-	२००	२३०	२६५
न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	-	२०	२३	२६
प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	१,६७५	३,०००	३,४५०	३,९६८
अन्य राजस्व (पार्किङ समेत)	४९६	६००	६६०	७२६
व्यवसाय कर	६,६५२	१२,०००	१३,८००	१५,८७०
बेरुजु	-	८,०००	८,०००	८,०००
राजश्व बाँडफाँड	**१३१,२४१**	**१६६,९५०**	**१७७,३९३**	**१८८,५६७**
संघीय सरकार	**१०६,७७३**	**१२५,०५०**	**१३१,३०३**	**१३७,८६८**
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मु.अ.कर	१०६,७७३	१२५,०००	१३१,२५०	१३७,८१३
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त:शुल्क				
बाँडफाँड भई प्राप्त वन/विद्युत रोयल्टी		५०	५३	५५
बाँडफाँड भई प्राप्त खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	-	-	-	-
प्रदेश सरकार	**२४,४६८**	**४१,९००**	**४६,०९०**	**५०,६९९**
घरजग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर	*१६,४४६*	२५,०००	२७,५००	३०,२५०
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने सवारी साधन कर	८०२२	१६,०००	१७,६००	१९,३६०
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	-	३००	३३०	३६३
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	-	६००	६६०	७२६
अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण	**८२१,७८०**	**९४६,०००**	**९९७,६००**	**१,०४६,५३५**
संघीय सरकार	**७८२,९१८**	**८९०,०००**	**९३४,५००**	**९८१,२२५**
समानिकरण अनुदान	१७३८००	२००,०००	२१०,०००	२२०,५००
शसर्त अनुदान चालु	४७७,१०१	४८०,०००	५०४,०००	५२९,२००

राजश्व शिर्षक	हालको अवस्था	प्रक्षेपण		
		०७९/८०	०८०/८१	०८१/८२
शसर्त अनुदान पूँजीगत	११६,७०६	१५५,०००	१६२,७५०	१७०,८८८
विषेश अनुदान चालु	१५,३११	२५,०००	२६,२५०	२७,५६३
विषेश अनुदान पूँजीगत				
समपुरक अनुदान चालु	-	१५,०००	१५,७५०	१६,५३८
समपुरक अनुदान पूँजीगत				
अन्य अनुदान चालु	०	१५,०००	१५,७५०	१६,५३८
अन्य अनुदान (स्थानीय पूर्वाधार साझेदारी				
प्रदेश सरकार	**३२,४२२**	**५५,०००**	**६२,०००**	**६४,१००**
समानिकरण अनुदान	२१४२२	२५,०००	२६,२५०	२७,५६३
शसर्त अनुदान चालु	-	१५,०००	१५,७५०	१६,५३८
शसर्त अनुदान पूँजीगत	६,०००			
विषेश अनुदान चालु	-	-	-	-
विषेश अनुदान पूँजीगत				
समपुरक अनुदान चालु	५,०००	५,०००	१०,०००	१०,०००
समपुरक अनुदान पूँजीगत				
अन्य अनुदान चालु		१०,०००	१०,०००	१०,०००
अन्य अनुदान (स्थानीय पूर्वाधार साझेदारी				
अन्य आन्तरिक अनुदान	**६,४४०**	**१,०००**	**१,१००**	**१,२१०**
अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान	६,४४०	१,०००	१,१००	१,२१०
अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	-	-	-	-
वित्तीय सम्पत्ति तथा दायित्व	**१४३,७०४**	**१५,०००**	**-**	**-**
न्याद	-	-		
बैंक मौज्दात	१४३,७०४	१००,०००	१००,०००	१००,०००
अन्य संस्थाहरुवाट ऋण प्राप्ती	-	-		
तिर्नुपर्ने विभिन्न अन्य खाताहरु	-	-		
जम्मा राजस्व, अनुदान, सम्पत्ति र दायित्व	**१,१५८,७९०**	**१,३१०,५७०**	**१,३८२,६६१**	**१४५३९८५**

२.७ विषय क्षेत्रगत बाडफाड

विषय क्षेत्रगत आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट, खर्चको अनुमान, कार्यक्रम तथा आयोजनागत बजेट र साङ्केतीकरण सम्बन्धी विस्तृत विवरण अनुसूची मा प्रस्तुत गरिएको छ । कार्यक्रम र आयोजनाहरुलाई बजेटको सीमा टुंगो गर्ने प्रयोजनका लागि यो प्रक्षेपण तयार पारिएको हो । यसले विषयगत रूपमा आगामी तीन आर्थिक वर्षको खर्च अनुमान तथा पक्षेपण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.५: आगामी तीन आ.व.को विषय उप क्षेत्रगत खर्चको बाँडफाँडको पक्षेपण

(रकम रु. हजारमा)

क्र.सं.	उप-शिर्षक	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/०८०	२०८०/०८१	२०८१/०८२
	आर्थिक विकास क्षेत्र				
१	कृषि विकास	२४०७०	२४५००	२२२००	१९७००
२	सिचाइ	११००	१६००	१६००	१६००
३	पशु विकास	५१५०	५२५०	५२५०	५२५०
४	वित्तिय संस्था र सहकारी	१२००	१२००	१३००	१३००
५	पर्यटन तथा सँस्कृति	२८३५०	२६१००	२५२००	२५४५०
६	उद्यम, ब्यापार र रोजगारी	१९८१०	२०२००	२०३५०	२०७५०
७	आयआर्जन र गरिवी निवारण	१८००	२१००	२४००	२६००
	सामाजिक विकास क्षेत्र				
८	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	४११६२६	४०३२५०	४०९३००	४२०४००
९	युवा तथा खेलकुद	२०७५०	१५९५०	११४५०	११९५०
१०	स्वास्थ्य तथा पोषण	८४५५०	७५२६०	७६१२०	७६६३०
११	महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीता	१००००	९८५०	१०१५०	१०२५०
१२	खानेपानी तथा सरसफाई	२८७५०	२५९००	२४०००	१९०००
	पूर्वाधार विकास क्षेत्र				
१३	सार्वजनिक निर्माण, खुल्ला क्षेत्र तथा अन्य पूर्वाधार	१६००००	१६२२००	१६२९००	१६३५००
१४	आवास, भवन तथा बस्ती विकास	११७२५०	११७९५०	११९३००	११९५००
१५	सडक, पुल, यातायात	६०७००	२४०००	२४६००	२५५००
१६	जलस्रोत, विध्युत तथा उर्जा	४३००	४५००	४९००	५०००
१७	सूचना, सञ्चार र प्रविधि	३५००	३५००	३५००	३५००
	वन, वातावरण तथा विपद ब्यवस्थापन क्षेत्र				
१८	वन, जलाधार तथा जैविक विविधता	२१००	२६००	२८००	३०००
१९	विपद ब्यवस्थापन, जलबायू अनुकुलन	१६६५०	१६८००	१६९५०	१७१००
२०	वातावरणा तथा फोहरमैला ब्यवस्थापन	५४००	५८००	६३००	६६५०

	संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र				
२१	निति तथा कानुन, न्याय र सुशासन	५५७०	५४५०	५९००	६०००
२२	संगठन तथा मानव संसाधन	२२३००	१७३००	१७४००	१७५००
२३	राजश्व तथा स्रोत परिचालन	६००	९००	१०००	१०००
२४	तथ्यांक, योजना तथा विकास व्यवस्थापन	३७१४	३७५०	२९००	३३५०
२५	समन्वय र सहकार्य	१५००	१५५०	१६५०	१७५०
	कार्यालय सञ्चालन, वित्तिय ब्यवस्था र वडास्तरीय कार्यक्रमहरू				
२६	कार्यालय सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च जम्मा	१६१९५०	१७००४८	१७८५५०	१८७४७७
२७	नगर विकास कोषको ऋणको ब्याज तथा सावाँ	१३४००	१३५००	१३५००	१३५००
२८	वडास्तरीय साना कार्यक्रमहरु	८७४७५	८५०००	८५०००	९००००
	कुल जम्मा विनियोजन	**१३०३५६५**	**१२४६००८**	**१२५६४७०**	**१२७९२०७**

उपरोक्त विवरण अनुसार ७ वटा विषयगत क्षेत्रमा बजेट अनुमान र खर्चको बाँडफाँडलाई हेर्दा निम्नानुसार हुने देखिएको छ :

तालिका २.६: आगामी तीन आ.व.को विषयक्षेत्रगत खर्च र अनुपातको बाँडफाँड प्रक्षेपण

रकम रु. हजारमा

विषयगत क्षेत्र	हालको अनुमान	खर्चको प्रक्षेपण		
		२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
आर्थिक विकास क्षेत्र	८०२८०	७९७५०	७७०००	७५३५०
सामाजिक विकास क्षेत्र	५५५६७६	५३०२१०	५३१०२०	५३८२३०
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	३४५७५०	३१२१५०	३१५२००	३१७०००
वन तथा वातावरण क्षेत्र	२५६५०	२६७५०	२७७००	२८५००
संस्थागत विकास क्षेत्र	३२१८४	२७४००	२७२००	२७८५०
प्रशासनिक तथा कार्यालय सञ्चालन	१६१९५०	१७००४८	१७८५५०	१८७४७७
वित्तिय ब्यवस्था (नगर विकास कोष)	१३४००	१३५००	१३५००	१३५००
वडागत साना कार्यक्रमहरू	८७४७५	८५०००	८५०००	९००००
जम्मा	**१३०२३६५**	**१२४४८०८**	**१२५५१७०**	**१२७७९०७**

विषयगत क्षेत्र	हालको अनुमान	खर्चको प्रक्षेपण		
		२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कुल खर्चको प्रक्षेपणमा विषयगत क्षेत्रको अनुपात (%)				
आर्थिक विकास क्षेत्र	६.१६	६.४१	६.१३	५.९०
सामाजिक विकास क्षेत्र	४२.६७	४२.५९	४२.३१	४२.१२
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	२६.५५	२५.०८	२५.११	२४.८१
वन तथा वातावरण क्षेत्र	१.९७	२.१५	२.२१	२.२३
संस्थागत विकास क्षेत्र	२.४७	२.२०	२.१७	२.१८
प्रशासनिक तथा कार्यालय सञ्चालन	१२.४४	१३.६६	१४.२३	१४.६७
वित्तिय ब्यवस्था (नगर विकास कोष)	१.०३	१.०८	१.०८	१.०६
वडागत साना कार्यक्रमहरू	६.७२	६.८३	६.७७	७.०४
जम्मा	**१००**	**१००**	**१००**	**१००**

कुल खर्च प्रक्षेपण मध्ये आगामी आर्थिक वर्षका लागि कुल प्रस्तावित बजेट मध्ये टुंगो लागिसकेको खर्च अनुमान कटाउँदा ६ करोड ५७ लाख ६२ हजार नयाँ कार्यक्रमका लागि बचत हुने देखिन्छ । भने दोस्रो र तेस्रो वर्षमा क्रमशः १२ करोड र १७ करोड बाँकी रहने देखिएको छ, जुन नगरपालिकाले नयाँ कार्यक्रमका लागि प्रयोग गर्न सक्छ ।

विषय क्षेत्र	हालको अवस्था	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कुल आयको प्रक्षेपण	१२७८३६०	१३१०५७०	१३८२६६१	१४५३९८५
कुल ब्ययको प्रक्षेपण	१३०२३६५	१२४४८०८	१२५५१७०	१२७७९०७
वार्षिक बजेटमा थप कार्यक्रमका लागि बचत रकम		***६५७६२***	***१२७४९१***	***१७६०७८***

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन र पछिल्लो तीन वर्षको प्रक्षेपण, विषयगत नतिजा, शिर्षकगत कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण, अपेक्षित उपलब्धि र विषयगत अनुमानित बजेट परिच्छेद ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

परिच्छेद ३ : विषयगत कार्यक्रम र आयोजनाको प्रक्षेपण

यस नगरपालिकाले आगामी ३ वर्षमा गर्ने बजेट खर्चको शिर्षकगत अनुमान तथा प्रक्षेपणले सार्वजनिक खर्चलाई व्यवस्थित गर्न र वित्तिय अनुशासन कायम गर्न सघाउछ। यसप्रकार नगरपालिकाको ५ वटा मुख्य विषयक्षेत्रमा बाँडेर नतिजा सूचक र मध्यमकालीन **लक्ष्य** निर्धारण सहित शिर्षकगत खर्चको प्रक्षेपण गरिएको छ।

३.१ आर्थिक विकास क्षेत्र

यस नगरपालिकामा खाध्यान्न तथा मौसमी र बेमौसमी तरकारी, फूल र आलु मार्फत यहाँका कृषकहरू प्रशस्त मात्रामा आयआर्जन गर्न सफल भएका छन्। कच्चा पदार्थ उत्पादन मात्रमा भर नपरी उत्पादन विविधिकरणमा समेत यो नगरपालिका अग्रणी स्थानमा रहेको छ। यसैगरी फलफूल र दलहन बालीको परम्परागत उत्पादनको अभ्यास पनि निरन्तर रहेको छ। सडक यातायातको सहज पहुँचका कारण बजारीकरणमा सहजता रहेको छ। कृषिजन्य लघु तथा साना उद्यमहरू समेत विकास भएर अन्य नगर तथा गाउँपालिकाहरूमा समेत विस्तार हुँदै गएको पाइन्छ।

३.१.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.१ : आर्थिक विकास क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	चालु आ.व. को अनुमान उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
व्यवसायिक कृषि फर्म	संख्या	२००	२५०	२८०	३००
खाद्यान्न उत्पादन वृद्धिदर	प्रतिशत	२.५	३	३.५	३.८
कृषक समूहमा आवद्ध कृषक	संख्या	१०५०	१२००	१४००	१६००
दुग्ध उत्पादन निर्यात (वार्षिक)	रु. लाख	५०	७०	१००	१२५
बार्षिक मासु उत्पादन	मे. टन	२५००	३०००	३५००	३७००
वर्षैभरी सिंचाई उपलब्ध खेतीयोग्य भूमि	प्रतिशत	३५	४०	४३	४५
औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारीको अनुपात	प्रतिशत	३०	३२	३५	३७
नगरपालिकामा वार्षिक भ्रमण गर्ने पर्यटक	हजार	३५०	४००	४५०	५००
तलिम प्राप्त अगुवा कृषक	संख्या	२००	२५०	२९०	३५०
कृषि पकेट क्षेत्र निर्धारण	संख्या	५	८	१०	१२
उद्योग व्यवसायमा रोजगार व्यक्ति	संख्या	६००	७००	८००	९००
नगरपालिकामा दर्ता भएका व्यवसाय	संख्या	१८००	२०००	२२००	२४००
पर्यटक स्तरीय होटेल रुम	संख्या	२५०	३००	३५०	४००
बैंक खाता भएका नागरिक	प्रतिशत	४५	५०	५५	५८
बार्षिक १ लाख कम मौद्रिक आय गर्ने परिवार	प्रतिशत	२५	२२	२०	१८

३.१.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा आर्थिक विकास क्षेत्रको खर्च र सो को त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.२ : आर्थिक विकास क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनागत खर्च प्रक्षेपण **(रू. हजारमा)**

उप-शिर्षक	**कार्यक्रम, अयोजना**	हालको अवस्था	**अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण**		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कृषि विकास	उन्नत बिउ, कृषि प्रविधि तथा कृषि सवारी साधन अनुदान कार्यक्रम	३०००	३०००	३०००	३०००
	घुम्ति माटो परीक्षण शिविर	५०	२००	२००	२००
	कृषि बजार व्यवस्थापन (साझेदारीमा)	१०००	१०००	१०००	१०००
	जैविक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम (IPM)	३००	४००	५००	५००
	शहरी कौशि खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२००	३००	४००	४००
	कृषि पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	कृषि अभियन्ता प्रोत्साहन तथा कृषक सम्मान कार्यक्रम	२००	३००	३००	३००
	बेमौसमी तरकारी, मसला बाली र रैथाने धानबाली प्रोत्साहन कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	फुड फरेष्ट कार्यक्रम	२००	३००	३००	३००
	नमुना कृषि फर्म प्रोत्साहन	३००	३००	३००	३००
	उच्च बजार मूल्ययूक्त कृषि उपज (किबी, कफी आदि) प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३००	३००	३००	३००
	मकैबाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२०५०	२०००	२०००	२०००
	बेमौसमि तरकारी खेती कार्यक्रम (वडा न.९)	१०००	१०००	१०००	१०००
	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम	४००	४००	४००	४००
	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना (तरकारी, बाख्रा, च्याउ पकेट)	४५००	४५००	४५००	४५००
	कृषि ब्यवसाय प्रवर्धन कार्यक्रम (सुन्ताला, खाध्यान्न उन्नत विउ, कागती, मौरी)	४५७०	४५००	४५००	४५००
	बा. न. पा. ४, ५ र १० मा चिस्यान केन्द्र निर्माण	५०००	५०००	२५००	०
	जम्मा	**२४०७०**	**२४५००**	**२२२००**	**१९७००**

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सिचाइ	साना सिंचाई तथा कुलो मर्मत सम्भार र प्लाष्टिक पोखरी	५००	५००	५००	५००
	सिंचाइ सुविधा सुधार कार्यक्रम	६००	६००	६००	६००
	लिफ्ट सिचाइ प्रवर्धन - नदी खोला किनार क्षेत्रमा	०	५००	५००	५००
	जम्मा	**११००**	**१६००**	**१६००**	**१६००**
पशु विकास	कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम	५०	१००	१००	१००
	सामूहिक पशुपालन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३००	३००	३००	३००
	उन्नत पशुआहार तथा प्रविधि अनुदान कार्यक्रम	४००	४००	४००	४००
	व्यवसायिक कुखुरा, बाखा, र बङ्गुर पालन प्रवर्द्धन	५००	५००	५००	५००
	सामुदायिक कुकुर बन्ध्याकरण र रेबिज विरुद्धको खोप व्यवस्थापन	१००	१००	१००	१००
	पशु मेला प्रदर्शनी कार्यक्रम	२००	२००	२००	२००
	पशु तथा कृषि बिमा कार्यक्रम	१००	१५०	१५०	१५०
	पशु सेवा विकास तथा प्रवर्धन कार्यक्रम	३५००	३५००	३५००	३५००
	जम्मा	**५१५०**	**५२५०**	**५२५०**	**५२५०**
वित्तिय संस्था र सहकारी	सहकारी तालिम साझेदारी	५००	५००	६००	६००
	सहकारी एकिकरण तथा दर्ता खारेजी	२००	२००	२००	२००
	सहकारी सचेतना कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	जम्मा	**१२००**	**१२००**	**१३००**	**१३००**
पर्यटन तथा सँस्कृति	पर्यटन गुरुयोजना निर्माण	५००	५००	०	०
	होमस्टे प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२००	२००	३००	३००
	पर्यटन प्रोफाईल तथा वृत्तचित्र निर्माण	२००	०	०	०
	पर्यटन प्रवर्द्धन तथा प्रचार प्रसार र सूचना केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन	१०००	१०००	१०००	१०००
	हनुमान नाच लगायत सँस्कृति र सम्पदाको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	कृष्णगण्डकी सभ्यता पर्यटन विकास कार्यक्रम	२००	५००	५००	५००
	धार्मिक पर्यटन पूर्वाधार सुधार तथा ब्यवस्थापन सहयोग कार्यक्रम	१२५००	१२५००	१५०००	१५०००
	कोसेलीघर स्थापना र सञ्चालन	२००	२००	२००	२००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	उत्कृष्ट कलाकार, साहित्यकार, श्रष्टा सम्मान तथा पुरस्कार कार्यक्रम	१००	१००	१००	१५०
	सहिदपार्क पदमार्ग निर्माण	२५००	२५००	०	०
	पर्यटनमैत्री होटल व्यवसाय प्रबर्धन कार्यक्रम	५०	१००	१००	१००
	प्रगती चोकदेखी पन्चकोट पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण	१५००	०	०	०
	अमलचौर गिठेडाँडा पर्यटकीय पार्क निर्माण	१०००	०	०	०
	शिवालय देखि पोखरी हदैए पञ्चकोट पदमार्ग निर्माण	१०००	०	०	०
	संस्कृति प्रवर्द्धन कार्यक्रम (मन्दिर निर्माण समेत)	३१००	३०००	३५००	३५००
	जम्मा	**२४५५०**	**२११००**	**२१२००**	**२१२५०**
उद्यम, ब्यापार र रोजगारी	नगर प्रमुख उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम (उद्यमशिलता विकास कोष)	१००००	१००००	१००००	१००००
	श्रम बैंक स्थापना तथा सञ्चालन	१००	१५०	२००	२००
	बागलुङ लगानी सम्मेलन (साझेदारीमा)	२००	२००	२००	३००
	लघु उद्यम विकास कार्यक्रम - समुहमा प्रबिधि हस्तान्तरण	१४०	१५०	१५०	१५०
	लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (पुनर्ताजगी र एडभान्स सीप विकास कार्यक्रम)	२८६०	३०००	३०००	३२००
	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम (सामी परियोजना)	२९४६	३०००	३०००	३०००
	युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल परियोजना (पुँजीगत)	३००	४००	४००	४००
	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम (युवा रोजगारीका लागि रुपान्तरण पहल परियोजना)	३१६४	३२००	३३००	३४००
	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम (आप्रवासी स्रोत केन्द्रको लागि मेशनरी तथा औजार)	१००	१००	१००	१००
	जम्मा	**१९८१०**	**२०२००**	**२०३५०**	**२०७५०**
आयआर्जन र गरिवी निवारण	विपन्न समुदाय र भोकमुक्त अभियान कार्यक्रम	१०००	१०००	१०००	१०००
	सामूहिक सहकारी खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५००	५००	६००	६००
	लक्षित समुदायको क्षमता विकास तथा आयआर्जन अभिवृद्धि कार्यक्रम	३००	३००	३५०	४००
	जम्मा	**१८००**	**१८००**	**१९५०**	**२०००**

३.१.३ जोखिम तथा अनुमान

उल्लेखित नतिजा सूचकहरु हाँसिल गर्न वजेट समयमा निकासा नहुने, कार्यान्वयन प्रक्रियामा ढिलाई, कर्मचारी र उपभोक्ता विचमा भित्री सहमति, प्रतिकुल मौसम, अन्तर निकाय विचको समन्वयमा कमी जस्ता जोखिमहरु रहेका छन् ।

३.२ सामाजिक विकास क्षेत्र

यस नगरपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य तथा पोषण, खेलकुद र सामाजिक कल्याणका क्षेत्रमा पर्याप्त प्रयासहरु भएका छन् । धवलागिरी वहुमुखी क्याम्पस लगाायतका शैक्षिक संस्थाहरुले उच्च शिक्षाको पर्याप्त सुविधा प्रदान गरिरहेको छ । त्यसैगरी पुरानो अञ्चल अस्पताल, नगरस्तरीय अस्पताल र शहरी स्वास्थ्य क्लिनिक र निजी क्षेत्रका स्वास्थ्य संस्थाहरुले नागरिकको स्वास्थ्य सेवा धानिरहेका छन् । नगरपालिकाले पस्वास्थ्य प्रवर्धनका क्षेत्रमा गरेको लगानी र प्रयासहरुले स्वास्थ्य सुचकहरु औसतमा देखिएका छन् । साक्षरता दर, औषत आयू, वाल मृत्यू दर, खानेपानी प्राप्त परिवार लगायतका सूचकहरु सामान्यतया राम्रो अवस्थामा रहेका छन् । वालवालिका, गरिब र पिछडिएको क्षेत्रका लागि नगरपालिकाले पर्याप्त बजेट विनियोजन गरेको देखिन्छ ।

३.२.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार सामाजिक विकास तर्फको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.३ : सामाजिक विकास क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	चालु आ.व. को अनुमान	मध्यमकालीन लक्ष्य		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
साक्षरता दर	संख्या	८९	९०	९१	९३
औसत आयू	प्रतिशत	७०	७१	७२	७२
वाल मृत्यू दर (हजारमा)	संख्या	३१	२८	२५	२३
नगरपालिका क्षेत्रमा उपलब्ध चिकित्सक	संख्या	७	१०	१२	१५
शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	संख्या	३६	३४	३२	३०
सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी अनुपात	प्रतिशत	६५	७०	७३	७५
कक्षा ८ को समग्र सिकाइ उपलब्धी	प्रतिशत	५३	५५	५७	५८
वालमैत्री वडा घोषणा	संख्या	१	३	५	८
स्वास्थ्य विमा कार्यक्रममा संमेटिएका नागरिक	प्रतिशत	१८	२०	२२	२४
संस्थागत सुत्केरी गराउनेको अनुपात	प्रतिशत	७५	७८	८१	८४
नगरपालिकामा महिला कर्मचारी अनुपात	प्रतिशत	२०	२५	२७	३०

शौचालय भएका परिवार	प्रतिशत	३५	३८	४१	४५
आधारभूत खानेपानी सुविधा उपलब्ध	प्रतिशत	७५	७८	८२	८५
महिला हिंसा घटना (वार्षिक)	संख्या	४१	४३	४५	४७
प्रदेश तथा राष्टियस्तरका प्रतियोगितामा सहभागी खेलाडी	संख्या	१५	१८	२२	२५

३.२.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा सामाजिक विकास क्षेत्रको खर्च र सो को त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.४ : सामाजिक विकास क्षेत्रको कार्यक्रमगत खर्च प्रक्षेपण (रकम रु. हजारमा)

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	पछाडी परेका विद्यालयहरुका लागि शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि	१०००	१०००	१२००	१२००
	पुस्तकालय स्तरोन्नती तथा स्थापना	१००	२००	२००	२००
	पदमसिंह विश्वकर्मा छात्रवृत्ती कोष स्थापना	१०००	५००	५००	५००
	विद्यालय अनुगमन, विद्यार्थी अन्तरविद्यालय भ्रमण र अतिथि शिक्षक कार्यक्रम	६००	६००	६००	६००
	बालविकास सहजकर्ता प्रोत्साहन	१३००	१३००	१५००	१५००
	स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक छपाई एवं वितरण कार्यक्रम	१५००	१५००	१५००	१५००
	बालमैत्री विद्यालय निर्माण (एक विद्यार्थी एक डेस्कबेन्च कार्यक्रम समेत)	५०००	५०००	५०००	५०००
	शिक्षक तथा अभिभावक र वि. व्य. स. क्षमता अभिवृद्धि तथा पुरस्कार	३००	३५०	४००	४००
	धौलागिरी बहुमुखि क्याम्पस शैक्षिक कार्यक्रम	२०००	२०००	२०००	२०००
	विशेष शिक्षा प्रवर्धन पारिश्रमीक (घुम्ती शिक्षक, बहिरा दोभासे)	१७००	१५००	१५००	१५००
	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र ब्यवस्थापन सहयोग कार्यक्रम	**१६७५८**	**१७०००**	१७०००	१७०००
	आधारभूत तहका शिक्षकका लागि तलब भत्ता	**२२५५००**	**२२५०००**	२३००००	२४००००
	माध्यमिक तहका शिक्षकका लागि तलब भत्ता	**७६९००**	**७७०००**	७७५००	७७८००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	बाल विकास सहजकर्ताहरुको पारिश्रमिक तथा विद्यालय कर्मचारी व्यबस्थापन	**१५१४२**	**१५५००**	१५५००	१६०००
	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना - (निशुल्क पाठ्यपुस्तक तथा दिवा खाजा अनुदान)	**१४९१३**	**१५०००**	१५०००	१५०००
	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र प्रवर्धन कार्यक्रम (विषगत शिक्षण, डिजिटल सिकाइ समाग्री, छात्रबृत्ति)	**२६९०३**	**२७०००**	२७०००	२७०००
	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना - (पूर्वाधार तथा ल्याव स्थापना)	**१०१००**	**१००००**	१००००	१००००
	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना - एस.इ.एस.पी. (सहयोग कार्यक्रम)	**२७४७**	**२८००**	२९००	३०००
	जम्मा	**४०३४६३**	**३३२९५०**	**४०९३००**	**४२०२००**
युवा तथा खेलकुद	एक वडा एक खेलमैदान	**६०००**	**५०००**	५०००	५०००
	विभिन्न खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन	**२०००**	**२०००**	२०००	२०००
	उत्कृष्ट खेलाडि तथा प्रशिक्षक पुरस्कार	**१००**	**१५०**	१५०	१५०
	खेलमैदान, कभर्ड हल, जिमखाना निर्माण सहयोग	**१९००**	**२०००**	२०००	२०००
	राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक प्रतियोगिता सहभागिता	**५००**	**५००**	५००	५००
	बांगेचौर खेलमैदान निर्माण - समपुरक अनुदान	**१००००**	**५०००**	०	०
	राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड (स्थानीय तह स्तरीय)	**१००**	**१००**	१००	१००
	युवा सञ्जाल गठन तथा परिचालन	१५०	२००	२००	२००
	जम्मा	**२०७५०**	**१४९५०**	**९९५०**	**९९५०**
स्वास्थ्य तथा पोषण	स्वास्थ्य संस्थाको भौतिक पूर्वाधार मर्मतसम्भार (उपकरण समेत)	३०००	२५००	३०००	३०००
	स्वास्थ्यकर्मी क्षमता विकास कार्यक्रम	२००	५००	५००	५००
	सुत्केरी पोषण भत्ता	५००	५००	५००	५००
	धौलागिरि अस्पताल एम्बुलेन्स खरिद	३२००	०	०	०
	स्वास्थ्यकर्मी तथा महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका सम्मान तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	४००	५००	५००	५००
	नगर उपप्रमुख स्वास्थ्य बिमा कोष	५००	५००	५००	५००
	नगर प्रमुखसँग ज्येष्ठ नागरिक स्वास्थ्य कार्यक्रम	२००	३००	३००	३००
	विपन्न नागरिक स्वास्थ्य सहायता कोष	१०००	१०००	१०००	१०००
	वृहत स्वास्थ्य शिविर (साझेदारी)	५००	५००	५००	५००
	आयुर्वेद स्वास्थ्य कार्यक्रम	३००	४००	४००	५००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	नगर अस्पताल व्यवस्थापन	१०००	२०००	२०००	२०००
	विद्यालय नर्स प्रोत्साहन कार्यक्रम	२००	२५०	३००	३००
	धौलागिरि आँखा अस्पताल पूर्वाधार विकास (उपल्लाचौर)	२००	०	०	०
	औषधि खरिद तथा वितरण	१५००	१८००	१८००	२०००
	समुदायस्तरमा प्राथमिक उपचार ब्यवस्थापन (सचेतना समेत)	१५०	५००	५००	५००
	निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा	०	४००	४००	४००
	मानसिक स्वास्थ्य कार्क्रम	०	४००	४००	४००
	मेडिक मोबाईल स्वयंसेविका तालिम	३००	३००	३००	३००
	स्वास्थ्य महामारी रोग व्यवस्थापन	२०००	२०००	२०००	२०००
	स्वास्थ्यकर्मी तलबभत्ता	२३००	२५००	२५००	२५००
	परिवार कल्याण कार्यक्रम (कोभिड खोप अभियान ब्यवस्थापन खर्च)	८०५	८५०	८५०	८५०
	महामारी रोग नियन्त्रण कार्यक्रम (हात्तीपाइले, औलो, किटजन्य रोग, डेंगु)	२४००	२५००	२५००	२५००
	स्वास्थ्य क्षेत्र ब्यवस्थापन कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार कार्यक्रम (उपचारात्मक सेवा कार्यक्रम समेत)	३६०	३६०	३७०	३८०
	आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा - औषधि खरिद	१७४०	१७५०	१८००	१८००
	विद्यालय स्वास्थ्य तथा नर्सिङ्ग सेवा कार्यक्रम	१८२२	१८५०	१९००	२०००
	राष्ट्रिय महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कार्यक्रम	४८७८	४८००	४८००	४८००
	आयुर्वेद औषधालयको सेवा कार्यक्रम	३२००	३२००	३२००	३२००
	स्वास्थ्य चौकी र अस्पतालहरुमा कार्यरत कर्मचारीको तलव, भत्ता	३६९००	३७०००	३७०००	३७०००
	क्षयरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	३००	३००	३००	३००
	परिवार कल्याण कार्यक्रम (मातृशिशु, पोषण समेत)	४४९५	४५००	४५००	४५००
	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	३००	३००	३००	३००
	परिवार कल्याण कार्यक्रम (रेफ्रीजरेटर खरीद)	४००	४००	४००	५००
	नारायणस्थान स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण वडा न १४	७०००	०	०	०

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	धौलागिरि अस्पतालमा हरि खड्का ट्र्मा सेन्टर स्थापना	२०००	०	०	०
	जम्मा	**८४५५०**	**७५१६०**	**७५८२०**	**७६३३०**
महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीता	बालमैत्री स्थानीय शासन पूर्वाधार तयारी तथा घोषणा कार्यक्रम	५५००	५०००	५०००	५०००
	सामाजिक विकास कार्यक्रम - ग्रामिण जागरण मञ्च	४००	५००	५००	५००
	हिंसा पिडित महिला तथा किशोरी अल्पकालीन सेवा केन्द्र, सञ्चालन	५००	५००	५००	५००
	बहिरा दोभासे तालिम	१००	१००	१००	१००
	ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र स्थापना र सञ्चालन	७००	८००	९००	१०००
	वडाध्यक्ष श्रवण कुमार कार्यक्रम	१०००	१०००	१०००	१०००
	जनजाती संग्रहालयको स्थापना र सञ्चालन	३००	४००	५००	५००
	अपाङ्गता सहायता सामग्री वितरण	५००	५००	५००	५००
	घरेलु हिंसा, लैंगीक तथा यौन हिंसा सचेतना	१००	१००	१००	१००
	लक्षित समुदायको लागि लोकसेवा कक्षा सञ्चालन	५००	५००	५००	५००
	अपाङ्गता सम्बन्धि संस्थाहरुको कार्यालय व्यवस्थापन सहयोग	३००	३५०	४००	४००
	बालक्लवहरुको लागि डिजिटल कुलत विरुद्धको सचेतना कार्यक्रम	१००	१००	१५०	१५०
	जम्मा	**१००००**	**९८५०**	**१०१५०**	**१०२५०**
खानेपानी तथा सरसफाई	लामिचौर खानेपानी व्यवस्थापन	१०००	१०००	१०००	१०००
	एक घर एक धारा कार्यक्रम	४०००	४०००	४०००	४०००
	नालिको नियमित सरसफाई (जनशक्ति परिचालन)	२०००	२०००	२०००	२०००
	विभिन्न खानेपानी योजना पाईप वितरण	३०००	३०००	३०००	३०००
	स्थानीय खानेपानी पूवार्धार मर्मतसम्भार कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	स्मार्ट शौचालय स्थापना (साझेदारी)	२५००	०	०	०
	स्थानीय ढल निकास पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	२००	४००	५००	५००
	नगर खानेपानी गुणस्तर सुधार	५००	५००	५००	५००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	लामीचौर खानेपानी योजना वडा न ८	७०००	७०००	५०००	०
	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (मुलाबारी भैरबस्थान, बानपा १२)	२००	०	०	०
	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (गादेलबोत देउपूजा, ८)	१५००	०	०	०
	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम (भान्सा सिस्नेरी खापाआ, बाग्लुङ्ग ७)	१५००	०	०	०
	खानेपानी सेवा विस्तार तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	४८५०	५०००	५०००	५०००
	जम्मा	**२८७५०**	**१८४००**	**२१५००**	**१६५००**

३.२.३ जोखिम तथा अनुमान

सामजाक क्षेत्रको कायत्रम कायान्वयनमा सरोकारवाला सहभागीता, वाहय वातावरणको प्रभाव र लागत साझेदारी प्रमुख जोखिमको रुपमा रहेका छन् । यसैगरी सम्वद्ध कानुनहरुको तर्जुमा, खानेपानीका मुहान उपलब्धता, स्वास्थ्यमा जनशक्ति प्राप्ति, शिक्षकहरुको उत्प्रेरणा लगायतका जोखिम यस विषयका नतिजा सूचक हाँसिल गर्नमा खडा हुने गर्दछन् ।

३.३ पूर्वाधार विकास क्षेत्र

यस नगरपालिकामा पोखरा बाग्लुङ राजमार्ग, ब्यवस्थित शहरीकरणको अभ्यास, कालीगण्डकी कोरिडर, पर्याप्त मात्रामा झोलुंगे पुलहरुको निर्माण, प्रशिद्ध कालिका मन्दिर, पञ्चकोट, सालिग्राम संग्रहालय लगायतका दर्जनौ मठमन्दिरहरु, सरकारी कार्यालयहरुको अवस्थिति, उर्जामा पहुँच लगायतका सबल पक्षहरु रहेका छन् ।

पहाडी भूबनोट भएको र उकालो ओरालोका कारण सडक निर्माणमा जटिलताहरु रहेका छन् । मनसुनको समयमा वर्षेनी सडकहरु विग्रने कारणले गर्दा मर्मत सम्भारमा ठूलो परिमाणमा बजेट खर्च हुने गरेको छ । नगरपालिका भएता पनि ग्रामीण क्षेत्रको अनुपात धेरै भएको हुँदा ब्यवस्थित आवास र प्रविधिको पहुँच कमजोर रहेको छ ।

३.३.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार पूर्वाधार विकास तर्फको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.५ : पूर्वाधार विकास क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	चालु आ.व. को अनुमान उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
कुल सडकमा कालोपत्रे को अनुपात	प्रतिशत	१५	२०	२३	२५

सडक घनत्व प्रति वर्ग किमी	किमी	३.५	४	४.५	५
सडक पुलको संख्या	संख्या	१८	२०	२२	२४
भवन मापदण्ड वमोजिम बनेका घरहरु	प्रतिशत	२०	२५	३०	३२
खाना पकाउन विद्युत प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	८	१०	१३	१५
इन्टरनेटमा पहुँच भएको परिवार	प्रतिशत	३५	४०	४५	५०
विद्युतीय हाजिरी प्रयोग गर्ने कार्यालय, विद्यालय र स्वास्थ्य संस्था	प्रतिशत	३०	३५	४५	५५
मनोरञ्जन पार्क तथा उद्यान्न	संख्या	१५	१८	२०	२२
सामुदायीक भवन	संख्या	४०	४५	५०	५५

३.३.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा पूर्वाधार विकास क्षेत्रको खर्च र सो को त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.६ : पूर्वाधार विकास क्षेत्रको कार्यक्रम तथा आयोजनागत खर्च प्रक्षेपण (रू. हजारमा)

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
सार्वजनिक निर्माण, खुल्ला क्षेत्र तथा अन्य पूर्वाधार प्रवर्द्धन	विभिन्न योजनाहरुको डि.पि.आर. निर्माण	५०००	५०००	५०००	५०००
	पुल, गेट र सडक सौन्दर्यकरण	६०००	६०००	६०००	६०००
	नगरपालिका सवारी पार्किङ व्यवस्थापन	३०००	३०००	३०००	३०००
	संघ-संस्था कार्यक्रम साझेदारी	१०००	१२००	१४००	१५००
	समपुरक योजनाहरुको लागि लागत साझेदारी	२५०००	२५०००	२५०००	२५०००
	अन्य आकस्मिक योजना	४००००	४००००	४००००	४००००
	एक वडा एक विशेष पूवाधार विकास कायक्रम	७००००	७००००	७००००	७००००
	अन्य क्रमागत योजनाहरु	१००००	१२०००	१२५००	१३०००
	जम्मा	**१६००००**	**१६२२००**	**१६२९००**	**१६३५००**
आवास, भवन तथा बस्ती विकास	नक्सापास प्रयोजनको लागि भु-बनावट अध्ययन र माटो परीक्षण	१०००	१०००	१०००	१०००
	गोलघर तथा परम्परागत घर संरक्षण कार्यक्रम	१००	२००	३००	४००
	धार्मिक तथा कल्याणकारी संस्थाहरूको भवन निमाण सहयोग कार्यक्रम	३४००	३५००	४०००	४०००
	सामुदायीक भवन निर्माण तथा मर्मतसम्भार सहयोग कार्यक्रम	८७००	९०००	९०००	९०००
	स्मृति प्रतिष्ठानहरू सञ्चालन तथा पूर्वाधार सहयोग कार्यक्रम	४९००	५०००	५०००	५०००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	वडा कार्यालय भवन निर्माण तथा मर्मतसम्भार कार्यक्रम	२०००	२०००	२०००	२०००
	विध्यालय पूर्वाधार सुधार कार्यक्रम	५१००	५०००	५५००	५५००
	क्रियापुत्री भवन निर्माण सहयोग (तितोरे, रामरेखा सहित)	५५०	६००	६००	७००
	बागलुङ अतिथि गृह निर्माण (साझेदारीमा)	३००	३५०	४००	४००
	बागलुङ बृद्धाश्रम निर्माण (क्रमागत)	८०००	८०००	८०००	८०००
	सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम	६०००	६०००	६०००	६०००
	सघन शहरी विकास कार्यक्रम	९७००	९८००	१००००	१००००
	शहरी शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम (पुँजीगत अनुदान)	४७५००	४७५००	४७५००	४७५००
	एकिकृत बस्ती विकास कार्यक्रम	२००००	२००००	२००००	२००००
	जम्मा	**११७२५०**	**११७९५०**	**११९३००**	**११९५००**
सडक, पुल, यातायात	स्थानीय सडक तथा पैदलमार्ग ढलान तथा सुधार कार्यक्रम	५४००	५५००	५६००	६०००
	स्थानीय सडक विस्तार तथा स्तरोन्नति कार्यक्रम	१६१००	१७०००	१७५००	१८०००
	साना सडक नवनिर्माण सहयोग कार्यक्रम	१२००	१५००	१५००	१५००
	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	५०००	५०००	५०००	५०००
	स्थानीय सडक पुल तथा सामुदायिक पहुंच परियोजना (रिठे खोला, सिमलपाटा-आरुपाटा)	१००००	१००००	१००००	१००००
	गलुवा भकुन्डे सडक स्तरवृद्धि - समपुरक अनुदान	१८०००	१८०००	१००००	०
	भलाटाकुरा काभ्रे कालिमाटी सडक	५०००	५०००	५०००	५०००
	जम्मा	**६०७००**	**२४०००**	**२४६००**	**२५५००**
जलस्रोत, विध्युत तथा उर्जा	सडक बत्ती जडान	५००	५००	५००	५००
	वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन कार्यक्रम (बायोग्यास, विद्युतीय चुल्हो, सौर्य उर्जा)	२०००	२२००	२५००	२५००
	सडकबत्ती व्यवस्थापन वडा नं. २	१०००	१०००	१०००	१०००
	नवीकरणीय उर्जा प्रवर्धन कार्यक्रम	८००	८००	९००	१०००
	जम्मा	**४३००**	**४५००**	**४९००**	**५०००**
सूचना, सञ्चार र प्रविधि	विभिन्न मेला महोत्सव	२०००	२०००	२०००	२०००
	नगर क्षेत्र सि.सि. क्यामेरा जडान साझेदारी कार्यक्रम	१५००	१५००	१५००	१५००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	जम्मा	३५००	३५००	३५००	३५००

३.३.३ जोखिम तथा अनुमान

यस नगरपालिकामा मध्यमकालीन लक्ष्य हाँसिल गर्नका लागि उल्लेखित कार्यक्रम र आयोजनाहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनुपर्दछ । पूर्वाधार विकास क्षेत्रमा प्रस्तावित र अनुमानित बजेटको ठूलो हिस्सा संघीय ससर्त र समपुरक अनुदानबाट प्राप्त हुने भएकोले अनुदानमा घटबढ हुने र बहुवर्षीय प्रकृतिका आयोजनाहरुका लागि स्रोतको निरन्तरता मुख्य जोखिमको रुपमा रहेको छ । यस बाहेक पूर्वाधार निर्माण तर्फका अधिकांश आयोजनाहरु ठेक्का प्रक्रियाबाट निर्माण व्यवसायी मार्फत गर्नुपर्ने भएकोले यसमा करार व्यवस्थापनमा आइपर्ने जोखिमहरु रहन्छन्, जसको कुशलतापूर्वक समाधान आवश्यक पर्दछ ।

३.४ वन, वातावरण तथा विपद ब्यवस्थापन क्षेत्र

यस नगरपालिकामा वन क्षेत्रको पर्याप्त उपलब्धता, जलाधार ब्यवस्थापन कार्यक्रमहरु, भूक्षया नियन्त्रणमा गरिएका प्रयासहरु, जलवायू परिवर्तन अनुकुलनमा जनचेतना आदिको कारणले गर्दा नगरपालिकाको प्रयासहरुले आशातित परिणाम दिइरहेका छन् । नगरपालिकाले भ''क्ष्य नियन्त्रणका लागि वर्षेनी ठूलो मात्रामा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेको, रेडक्रस लगायतका संस्थासँग मिलेर विपद ब्यवस्थापनमा कार्य गरिरहेको, नदी तथा खोला आसपासका वस्तीहरुमा जलाधार ब्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ ।

फोहरमैला ब्यवस्थापनका लागि शहरी वस्तीमा कम्पोष्ट मल बनाएर कौशी खेती प्रवर्द्धन गर्न गरिरहेको छ भने जलवायू अनुकुलन सम्वन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिरहेको छ ।

अर्कोतर्फ भिरालो जमीन र नदी खोलाहरुको बहावले गर्दा वर्षातको समयमा आउने बाढी, पहिरोको कारण वर्षेनी ठूलो धनजनको क्षति हुने गरेको छ । ब्यवस्थित ल्याण्डफिल साइटको अभावले गर्दा फोहर विसर्जनमा समस्या रहेको छ । ग्रामीण क्षेत्रमा पानीका मुहानहरु सुक्ने समस्या बढिरहेको छ ।

३.४.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार वन, वातावरण तथा विपद ब्यवस्थापन तर्फको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.७ : वन तथा वातावरण क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	चालु आ.व. को अनुमान उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
वनले ढाकेको क्षेत्रफल	प्रतिशत				
कार्ययोजना भएका सामुदायीक वन	प्रतिशत	७०	७५	८०	८५
जलाधार ब्यवस्थापन कार्यक्रम	संख्या	५	७	९	१०

पहिरोको जोखिममा रहेका वस्ती	संख्या	१५	१३	१०	८
मानव निर्मित पोखरी	संख्या	२५	३०	४०	४५
घरमै कम्पोष्ट मल बनाउने परिवार	प्रतिशत	१०	१५	२०	२५
तलिम प्राप्त विपद उद्दार स्वयंसेवक	संख्या	१५०	२००	२५०	२७५

३.४.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेत्रपण

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन **क्षेत्र**को खर्च र सो को त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.८ : वन तथा वातावरण क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनागत खर्च प्रक्षेपण (रु हजारमा)

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			2079/80	2080/81	2081/82
वन, जलाधार तथा जैविक विविधता	परम्परागत चौतारी पोखरी संरक्षण	५००	५००	६००	७००
	पार्क तथा हरियाली प्रवर्धन कार्यक्रम	१६००	१६००	१७००	१८००
	पहिरोग्रस्त क्षेत्रमा बाँस तथा अन्य विरुवा रोपण कार्यक्रम	०	५००	५००	५००
	जम्मा	**२१००**	**२६००**	**२८००**	**३०००**
विपद ब्यवस्थापन, जलबायू अनुकुलन	विपद व्यवस्थापन कोष	15000	१५०००	१५०००	१५०००
	वारुणयन्त्र व्यवस्थापन	५००	६००	७००	८००
	विपद् व्यवस्थापनको लागि तारजाली खरिद	१०००	१०००	१०००	१०००
	विपद व्यवस्थापन नमूना अभ्यास	१५०	२००	२५०	३००
	जम्मा	**१६६५०**	**१६८००**	**१६९५०**	**१७१००**
वातावरणा तथा फोहरमैला ब्यवस्थापन	वैज्ञानिक फोहोर व्यवस्थापन	२२००	२५००	२५००	२५००
	नियमित फोहोरमैला व्यवस्थापन	२५००	२५००	२८००	३०००
	एक संस्था एक पार्क कार्यक्रम (साझेदारीमा)	500	६००	७००	८००
	सार्वजनिक जग्गा संरक्षण	२००	२००	३००	३५०
	जम्मा	**५४००**	**५८००**	**६३००**	**६६५०**

३.४.३ जोखिम तथा अनुमान

वन, वातावरण तथा विपद ब्यवस्थापन सम्वन्धी नतिजा सूचक र मध्यमकालीन लक्ष्य हाँसिल गर्नका लागि उल्लेखित कार्यक्रमहरुका अतिरिक्त नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट गरिने कार्यक्रमहरुको प्रभावकारीता आवश्यक पर्दछ । यसमा अन्य साझेदारहरु जस्तै समुदाय, रेडक्रस सोसाइटी र सुरक्षा निकायको समेत

संलग्नता चाहिन्छ। यस अन्तर्गतको कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ससर्त अनुदानका बजेट र कार्यान्वयन निर्देशिका समयमै पठाउनु पर्ने हुन्छ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरुले नगरपालिकासँग पर्याप्त समन्वय नगर्ने अर्को खतरा देखिएको छ। सामुदायीक वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा जलाधार व्यवस्थापन, वृक्षारोपण लगायतका क्रियाकलाप समेटिएको हुनुपर्दछ।

३.५ संस्थागत विकास क्षेत्र

यस नगरपालिकाको आफ्नै स्वामित्वको कार्यालय भवन रहेको छैन। हाल प्रयोगमा आएको कार्यालय भवन नेपाल सरकार कृषि ज्ञान केन्द्रको नाममा रहेको छ। १४ वटै वडाहरु आफ्नै स्वामित्वको कार्यालयमा स्थापित छन्। सबै शाखा र इकाईहरु पूर्ण क्षमताका क्रियाशील छन्। कर्मचारीहरुको पदपूर्ति अवस्था राम्रो रहेको छ। संविधान वमोजिम बन्नुपर्ने कानुनहरु अधिकांश तर्जुमा भएका छन्। कार्यपालिका बैठक तथा नगर सभाहरु सबै नियमित रुपमा बसिरहेको छ। न्यायीक समितिले कानुन वमोजिम नियमित विवादहरुको फस्यौट गर्दै आएको छ।

तर अर्कोतर्फ डिजिटल प्रोफाइल र आवधिक विकास योजना जस्ता मुख्य दस्तावेजहरु तयार भएका छैनन् । संस्थागत स्वमूल्यांकनमा औसत स्कोर प्राप्त भएको छ। सुशासनको क्षेत्रमा जनसहभागीता लाई पूर्ण र सक्रिय गराउन सकिएको छैन। सार्वजनिक सुनुवाई र सामाजिक परिक्षण जस्ता औजारहरुको प्रयोग औपचारिकतामा सिमित छन्। अनलाइन प्रणालीबाट नागरिकहरुलाई सिफारिस र कर भूक्तानी सुविधा प्रदान गर्न सकिएको छैन।

३.५.१ नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

आवधिक विकास योजना र कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरणको आगामी तीन आर्थिक वर्षको अपेक्षित नतिजाको आधारमा तयार संस्थागत विकास तर्फको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.९ : संस्थागत विकास क्षेत्रको नतिजा सूचक तथा मध्यमकालीन लक्ष्य

सूचक	एकाइ	चालु आ.व. को अनुमान उपलब्धि	मध्यमकालीन लक्ष्य		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
हालसम्म तर्जुमा भएका कानुनहरु	संख्या	३५	४०	४३	४५
नागरिक सन्तुष्टि दर	प्रतिशत	६५	७०	७५	८०
कुल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा	संख्या	७	७.५	८	८.५
कुल खर्चमा बेरुजुको प्रतिशत	प्रतिशत	२.५	२	१.७५	१.५
सार्वजनिक सुनुवाई भएका योजना	संख्या	१२५	१५०	१७५	२००
न्यायीक समितिले किनारा लगाएका उजुरीहरु	प्रतिशत	७५	८०	८३	८५
भगिनी सम्वन्ध स्थापित भएका स्थानीय तह	संख्या	२	४	६	८
समिक्षा वैठक	संख्या	२	४	५	६

३.५.२ विषयगत खर्चको त्रिवर्षीय प्रक्षेपण

उपलब्ध बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन, कार्यक्रम तथा आयोजनाको विवरण र मध्यमकालीन बजेट खाकाको आधारमा संस्थागत विकास क्षेत्रको खर्च र सो को त्रिवर्षीय अनुमान तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका ३.१० : संस्थागत विकास क्षेत्रको कार्यक्रम र आयोजनागत खर्च प्रक्षेपण (रू. हजारमा)

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
निति तथा कानुन, न्याय र सुशासन	पत्रकार संस्थागत सहयोग कार्यक्रम	४००	४००	४५०	५००
	सेवा र परामर्श (संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र कानूनी परामर्श समेत)	१३००	१०००	१०००	१०००
	घुम्ती सेवा शिविर सञ्चालन	५००	५००	५५०	६००
	मेलमिलापकर्ताहरुको लागि आधारभूत तथा पूनर्ताजगी तालिम	४००	५००	५००	५००
	वडा मेलमिलाप केन्द्र गठन सञ्चालन तथा व्यवस्थापन	२२०	२५०	३००	३५०
	नगर तहमा न्यायिक समितिको क्षमता विकास तथा प्रकाशन	२००	२००	३००	०
	अन्तर मेलमिलाप केन्द्र अवलोकन भ्रमण तथा मेलमिलापकर्ता प्रोत्साहन कार्यक्रम	१५०	२००	२००	२५०
	डिजिटल कार्यालय तथा सूचना बोर्ड र डिजिटल नागरिक बडापत्र जडान	२०००	२०००	२२००	२३००
	सार्वजनिक सुनुवाई (प्रत्येक चौमासिकमा)	४००	४००	४००	५००
	जम्मा	**५५७०**	**५४५०**	**५९००**	**६०००**
संगठन तथा मानव संसाधन	कर्मचारी तालिम तथा क्षमता विकास खर्च	८००	८००	९००	१०००
	कर्मचारी जनप्रतिनिधी अध्ययन अवलोकन भ्रमण	१५००	१५००	१५००	१५००
	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च (नगरपालिका कार्यालय व्यवस्थापन)	१५०००	१००००	१००००	१००००
	वडा कार्यालय मेसिनरी औजार तथा फर्निसिङ (अनुगमनको आधारमा)	५०००	५०००	५०००	५०००
	जम्मा	**२२३००**	**१७३००**	**१७४००**	**१७५००**
राजश्व तथा स्रोत परिचालन	कर सचेतना तथा कर संकलन कार्यक्रम	५००	५००	५००	५००
	वित्तीय साक्षरता साझेदारी कार्यक्रम	१००	२००	२००	२००
	राजश्व परामर्श समिति क्षमता विकास कार्यक्रम	०	२००	३००	३००

उप-शिर्षक	कार्यक्रम, अयोजना	हालको अवस्था	अगामी ३ बर्षको खर्च प्रक्षेपण		
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८१/८२
	जम्मा	**६००**	**९००**	**१०००**	**१०००**
तथ्यांक, योजना तथा विकास ब्यवस्थापन	अनुसन्धान तथा विकास सम्बन्धि खर्च	५००	५००	५००	५००
	राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग	६१४	६५०	६५०	६५०
	पुँजिगत परामर्श खर्च	५००	५००	५००	५००
	सामजिक परीक्षण	२००	२००	२५०	२५०
	वार्षिक तथा अर्धवार्षिक समिक्षा	५००	५००	६००	६५०
	आवधिक योजना निर्माण तथा मध्यावधि समिक्षा	१०००	१०००	०	४००
	उपभोक्ता सचेतना तथा उपभोक्ता समिति अनुशिक्षण कार्यक्रम	४००	४००	४००	४००
	जम्मा	**३७१४**	**३७५०**	**२९००**	**३३५०**
समन्वय र सहकार्य	अन्तरपालिका समन्वय बैठक	३००	३००	३५०	४००
	राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय भगीनी सम्बन्ध	१०००	१०००	१०००	१०००
	टोल विकास संस्था गठन तथा क्षमता विकास	२००	२५०	३००	३५०
	जम्मा	**१५००**	**१५५०**	**१६५०**	**१७५०**

३.५.३ जोखिम तथा अनुमान

संस्थागत विषय क्षेत्रको मध्यमकालीन लक्ष्य हाँसिल गर्नका लागि नीतिगत, कानुनी तथा कार्यक्रमीक जोखिमहरु रहेका छन् । बेरुजु अनुपात घटाउनका लागि नीतिगत जोखिम देखिन्छ किनकी अडिट टोली अनुसार अभिलेख र प्रमाणहरुलाई फरक फरक मानक अपनाउदा बेरुजु घटाउन जटिल देखिन्छ । त्यसैगरी कानुन तर्जुमाको सन्दर्भमा तहगत सरकारको सहजीकरण आवश्यक हुन्छ । स्थानीय सेवा ऐन तर्जुमा गर्नका लागि संघ र प्रदेशका कर्मचारी सम्वन्धी कानुन अद्यावधिक हुन जरुरी हुन्छ ।
न्यायीक समितिको काम कारबाहीमा बाह्य संरचना प्रभावशाली हुने गर्दछ । यसमा खासगरी सामुदायीक मेलमिलाप केन्द्रहरुको भूमिका प्रमुख हुने गर्दछ । त्यसैगरी सार्वजनिक सुनुवाई, समक्षिा बैठक जस्ता आन्तरिक प्रयासहरुमा जनप्रतिनिधि र कर्मचारी विच प्रभावकारी सञ्चार हुन जरुरी हुन्छ ।

परिच्छेद - चार : विषयगत खर्च को सांकेतीकरण

४.१ दिगो विकास लक्ष्य सांकेतीकरण

नगरपालिकाको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रमलाई दिगो विकास लक्ष्य बमोजिम खर्च शिर्षक तथा उपशिर्षकहरुको क्लष्टरीङ गर्दा आगामी तीन आर्थिक वर्षको ब्यय अनुमान तथा प्रक्षेपण तलको तालिकामा देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ । कुल ब्ययलाई लक्ष्य अनुसार बाँडफाँड गरेर कुल ब्ययमा सम्वन्धित विषयको अनुपात समेत प्रतिशतमा देखाइएको छ ।

तालिका ४.१ : दिगो विकास लक्ष्यको आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

सङ्केत नम्बर	दिगो विकास लक्ष्य	आयोजना /कार्यक्रम	२०७९/८० को अनुमान		२०८०/८१ को प्रक्षेपण		२०८१/८२ को प्रक्षेपण	
			रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	गरिबीको अन्त्य	२१	१५३५०	१.५२	१५९५०	१.५९	१६७५०	१.६७
२	शुन्य भोकमरी	१०	२०३००	२.०१	२०३००	२.०३	२०३००	२.०३
३	स्वस्थ्य जीवन	२७	६६०६०	६.५५	६६४२०	६.६३	६६९३०	६.६८
४	गुणस्तरीय शिक्षा	१७	३८८६५०	३८.५४	३९४६५०	३९.४१	४०५७५०	४०.५०
५	लैंगिक समानता	२	६००	०.०६	६००	०.०६	६००	०.०६
६	सफा पानी, सरसफाइ र स्वच्छता	१५	३१०००	३.०७	२९४००	२.९४	२४६००	२.४६
७	आधुनिक उर्जामा पहुँच	४	४५००	०.४५	४९००	०.४९	५०००	०.५०
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि र मर्यादित काम	१५	१२७००	१.२६	१२६५०	१.२६	१३९००	१.३९
९	उद्योग, नविन खोज र पूर्वाधार	३६	२८३०००	२८.०७	२७११००	२७.०७	२६३२००	२६.२७
१०	असमानता न्यूनीकरण	८	५२५०	०.५२	५४००	०.५४	५५००	०.५५
११	दिगो शहर र समुदाय	१६	११५०५०	११.४१	११६०००	११.५८	११६३००	११.६१
१२	दिगो उपभोग र उत्पादन	३	९५०	०.०९	१०५०	०.१०	१०५०	०.१०
१३	जलबायु परिवर्तन अनुकुलन	६	८१००	०.८०	५९५०	०.५९	३७००	०.३७
१५	जमीन माथिको जीवन	४	१९००	०.१९	२०००	०.२०	२०५०	०.२०
१६	शान्ति तथा न्यायपूर्ण र सशक्त समाज	१७	१०१००	१.००	९८५०	०.९८	१०४५०	१.०४
१७	दिगो विकासका लागि साझेदारी	११	४४८५०	४.४५	४५३००	४.५२	४५६५०	४.५६
	जम्मा	२१२	१००८३६०	१००	१००१५२०	१००	१००१७३०	१००

उल्लेखित तालिकामा विश्लेषण गर्दा १७ वटा विश्वब्यापी दिगो विकास लक्ष्यहरु मध्ये नेपालको सन्दर्भमा सामुद्रिक पहुच नभएकोले लक्ष्य नम्बर १४ उपर खासै कार्यक्रम र प्रयासहरु भएको देखिंदैन । बाकी १६ वटा लक्ष्यहरु मध्ये सवैभन्दा धेरै कार्यक्रम लक्ष्य नम्बर ९ मा राखिएको छ, जसमा ३६ वटा कार्यक्रम रहेका छन् । तर बजेटको आकार भने लक्ष्य नम्बर ४ मा सवैभन्दा बढी रहेको छ, जसमा १७ वटा मात्र कार्यक्रम अन्तर्गत कुल बजेटको भोलुम ४० प्रतिशत हाराहारी रहेको छ । त्यसैगरी कार्यक्रमको संख्याका हिसाबले लक्ष्य नम्बर ३ अर्थात स्वस्थ जीवनमा २७ वटा रहेको छ भने लक्ष्य नम्बर ५ अर्थात लैंगीक मुलप्रवाहीकरणमा सवैभन्दा कम २ वटा मात्र कार्यक्रम रहेका छन् ।

४.२ जलवायू सांकेतीकरण

नगरपालिकाको समग्र खर्च तथा बजेट र कार्यक्रमलाई जलवायू परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलनका दृष्टिले खर्च शिर्षक तथा कार्यक्रमहरुको क्लष्टरीङ गरेर आगामी तीन आर्थिक वर्षको ब्यय अनुमान तथा प्रक्षेपण तलको तालिकामा देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ । कुल कार्यक्रम संख्यालाई जलवायूको सान्दर्भिकता परिक्षण गरेर सोही वमोजिम सांकेतीकरण गरि त्यसको भार नतिजा प्राप्त गरिएको छ । यसमा सोझो सम्बन्ध भएकालाई अति सान्दर्भिक, सामान्य सम्बन्ध भएकालाई सान्दर्भिक र जलवायू परिवर्तन सम्बन्धमा क'नै सरोकार नभएकालाई तटस्थ गरी सोही अनुसार बाँडफाँड गरेर कुल कार्यक्रम संख्यामा वर्गिकृत अनुपात समेत प्रतिशतमा देखाइएको छ ।

तालिका ४.१ : जलवायू सांकेतीकरणका आधारमा तीन आर्थिक वर्षको बजेट प्रक्षेपण (रु. हजारमा)

Climate Code	No. of Program	2079/80	2080/81	2081/82	Total - 3 Yrs	Ratio
Highly Relevant	19	90800	89200	87299	267299	8.81
Relevant	67	311700	303300	290800	905800	29.86
Neutral	126	612960	616920	630330	1860210	61.33
Total	212	1015460	1009420	1008429	3033309	100.00

उल्लेखित तालिकामा दिइए वमोजिम अति सान्दर्भिकमा ८.८ प्रतिशत, सामान्य सान्दर्भिकमा २९.८६ प्रतिशत र तटस्थमा ६१.३३ प्रतिशत आयोजना कार्यक्रमहरु रहेको देखिएको छ । सोही वमोजिम जलवायू सांकेतीकरण गरिएको छ ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यदल

क.सं.	नाम थर	पद	जिम्मेवारी
१		प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- संयोजक
२		प्रमुख राजस्व शाखा	- सदस्य
३		प्रमुख, प्रशासन शाखा	- सदस्य
४		प्रमुख, सहकारी शाखा	- सदस्य
५		प्रमुख, पशु शाखा	- सदस्य
६		प्रमुख, कृषि शाखा	- सदस्य
७		लेखा शाखा, स.ले.पा.	- सदस्य
८		प्रखुम, पूर्वाधार शाखा	- सदस्य
९		प्रमुख, महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण शाखा	- सदस्य
१०		प्रमुख, जिन्सी उपशाखा	- सदस्य
११		प्रमुख, सूचना तथा प्रविधि शाखा	- सदस्य
१२		रोजगार संयोजक	- सदस्य
१३		योजना अधिकृत	- सदस्य-सचिव

अनुसूची २ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तथा आगामी आर्थिक वर्षको बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन

बागलुङ नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बागलुङ

गण्डकी प्रदेश नेपाल

प.सं.: ०७९/८०
च.नं. 3862

मिति : २०८०/०२/०१

विषय : संशोधित बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन पठाईएको सम्बन्धमा ।

श्री १ देखी १४ वटै वडा कार्यालय
विषयगत शाखा, बागलुङ नगरपालिका, नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, बागलुङ ।

प्रस्तुत सम्बन्धमा आगामी नगरसभाको लागि श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिको बैठकबाट तयार भएको योजना तथा कार्यक्रम प्राथमिकताका आधार, मार्गदर्शन तथा संशोधन सहित बजेटको सीमा यसैसाथ पठाईएको व्यहोरा जानकारीको लागि अनुरोध गरिन्छ ।

तपशिल

(क) योजना प्राथमिकताका आधारहरु (स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा २४ (३) बमोजिम)

१. आर्थिक विकास तथा गरिवी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने,
२. उत्पादनमूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने
३. जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगार बढ्ने
४. स्थानीय बासिन्दाहरुको सहभागिता जुट्ने स्वयं सेवा परिचालन गर्न सकिने तथा लागत कम लाग्ने
५. स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग हुने
६. महिला, बालवालिका तथा पिछडिएका वर्ग क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने
७. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धि हुने
८. दीगो विकास, वातावरणीय संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्न सघाउ पुऱ्याउने
९. भाषिक तथा सांस्कृतिक पक्षको जगेर्ना र सामाजिक सद्भाव तथा एकता अभिवृद्धिमा सघाउ पुऱ्याउने ।

(ख) वडा स्तरिय कार्यक्रमको लागि बजेट सीमा

वडा नं.	बजेटको सिमा	वडा नं.	बजेटको सिमा
१	४०३१२५०.००	८	४३१२५००.००
२	५०४३७५०.००	९	४८७५०००.००
३	५५५००००.००	१०	४५९३७५०.००
४	४८७५०००.००	११	४४८१२५०.००
५	४३१२५००.००	१२	५१५६२५०.००
६	४०३१२५०.००	१३	५४३७५००.००
७	४५९३७५०.००	१४	४३१२५००.००

हरिदत्त कंडेल
(प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

"बालमैत्री स्थानीय शासनका ५१ वटा सूचक पुरा गर्न आ-आफ्नो स्थानबाट सहयोग गरौं"

☎ ०६८-५२०१३१/५२०२३१/५२०३०९ इमेल: baglungmun@gmail.com फ्याक्स ०६८-५२०१३१

अनुसूची ३ : मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा क्रममा आयोजित कार्यक्रमका तस्विरहरू